

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra pastorálních oborů a právních věd

Lenka Müllerová

PŮSOBENÍ ŽENY V PASTORACI

Bakalářská práce

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Aleš Opatrný, Th.D.
PRAHA 2008

Děkuji Mons. Ing. Aleši Opatrnému, Th.D. za poskytnuté konzultace a za pomoc při přípravě této bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne:

Obsah:	
1.	Cíl práce 4
2.	Identita ženy 5
2.1	Teologický pohled 5
2.2	Biblická antropologie 5
2.3	Spiritualita muže a ženy 7
2.4	Žena v současné západní civilizaci 10
3.	Postavení ženy v církevních dokumentech 12
3.1	Církevní učení 12
3.2	Mulieris dignitatem 13
3.2.1	Mateřství 14
3.2.2	Panenství 15
3.2.3	Duchovní mateřství 15
3.3	Žena z pohledu kanonického práva 16
4.	Pastorace 19
4.1	Co rozumíme pastoračí 19
4.2	Zásadní otázky pastorace v nejbližší budoucnosti 22
4.3	Zásadní otázky kategoriální pastorace 23
5.	Farnost 25
5.1	Chápání pojmu farnost 25
5.2	Pastorační úkol farnosti 26
6.	Laici v pastoračí 28
6.1	Kdo jsou laici 28
6.2	Účast na kněžském, prorockém a královském úřadu Ježíše Krista 29
6.3	Laici a časný řád 30
6.4	Různá pole působnosti 30
7.	Pastorační praxe 33
7.1	Katechetická služba 33
7.1.1	Biblické východisko 33
7.1.2	Pojem 33
7.1.3	Potřebné vzdělání 34
7.1.4	Konkrétní pastorační práce 35
7.1.5	Reflexe 36
7.2	Pastorační asistentky 36
7.2.1	Pojem 36
7.2.2	Potřebné vzdělání 36
7.2.3	Konkrétní pastorační práce 37
7.2.4	Reflexe 38
7.3	Nemocniční pastorace 39
7.3.1	Biblické východisko 39
7.3.2	Pojem 39
7.3.3	Vzdělání 40
7.3.4	Konkrétní pastorační práce 40
7.3.5	Reflexe 41
7.4	Vězeňská pastorace 42
7.4.1	Pojem 42
7.4.2	Potřebné vzdělání 42
7.4.3	Konkrétní pastorační práce 42
7.4.4	Reflexe 44
7.5	Vyučující teologie 44
8.	Důstojnost ženy, aktuálnost ženských hodnot 46
9.	Závěr 48

1. Cíl práce

Tato práce se zabývá postavením ženy v církvi a pastoraci, možnostech jejího uplatnění. Cílem je zdůraznit nezastupitelnou roli ženy v církvi i ve společnosti a zabývat se jejím specifickým povoláním.

Postavení ženy závisí na vnějších podmínkách, které se v průběhu dějin měnily. Ženy měly v různých dobách a kulturách různou pozici, která byla převážně podřízena muži. Diskriminace žen měla množství podob od úplného vyloučení z veřejného života až po nestejně odměňování za stejnou práci. Ženy byly v historii krutě vykořisťovány, na jejich lidská práva nebyl brán ohled, byl omezován jejich přístup ke vzdělání. Žena se necítí dobře ve vztahu podřízenosti vůči muži a proto vyvolává spor. Není se tedy co divit, že vznikala radikální feministická hnutí. Jeden směr je charakterizován bojem o moc. Žena ve snaze být sama sebou se snaží vyrovnat muži a stává se jeho soupeřkou. To vede k soutěžení mezi pohlavími, kdy identita a důstojnost jednoho je zdůrazňována na úkor druhého. Žena, aby se stala sama sebou, se stává soupeřkou muže. Důsledky tohoto boje se negativně projevují v rodinách.

Druhý směr vyplývá z prvního a je charakterizován stíráním rozdílů mezi pohlavími, které jsou považovány pouze za důsledek historicko-kulturní podmíněnosti. Na pozadí tohoto smazávání rozdílnosti je snaha zabránit dominantnímu postavení jednoho nebo druhého pohlaví, což je proti Božímu stvoření.

Tato situace, i když ne již tak vyhrocená, přesněji řečeno, důsledky této situace, někde stále přetrvávají a budí snahy po nápravě. Ženy se snaží dokázat svoji rovnocennost s muži tím, že zaujmají místa mužů a často za cenu, že se zřeknou svého ženství. Dochází k záměnám tradičních ženských a mužských rolí. Ženy se stávají méně závislými na muži a muži ztrácejí jasnou představu o své roli. Toto téma se nevyhýbá ani církevnímu prostředí. I zde byly ženy „stavěny na druhou kolej“.

Domnívám se, že stojí za to, věnovat se tomuto tématu, prohlubovat ho a ukazovat v současné západní společnosti, jaké je poselství Ježíše a tedy i učení církve o ženě a její důstojnosti. Vždyť žena je dnes příliš často především předmětem požitku nebo jen tou, na kterou je naložena tíha rodiny. Je to tedy téma velmi diskutované a z mého pohledu manželky, matky a pastorační asistentky rozhodně zajímavé.

2. Identita ženy

2.1 Teologický pohled

„Teologie nové doby vzala na vědomí typologické zkoumání člověka v souvislosti s tělesnou vybaveností. Muži připisovala jako přirozené a žádoucí vlastnosti: sílu, energičnost, aktivitu, tvořivost, racionalitu, stálost apod. ženě naopak jemnost, citovost, lásku, pasivitu, receptivnost, vcítění, poddajnost apod.“¹ Správné místo pro muže se tedy zdálo být v roli vládce, ochránce, vůdce, otce, zatímco ženě byla připisována tradiční role manželky, dcery, žákyně, podřízenosti apod.

Pro muže – křesťana je vrcholným ideálem Bohočlověk, pro ženu „pouze“ člověk Maria. Avšak žena Maria se dostala do postavení, které je zcela nepřístupné pro kteréhokoli muže. „Zaujala význačné místo v církvi ne v ženském zákoutí, ale mezi apoštoly ve večeřadle, když sestoupil na rodící se církev Duch svatý. Nadto se brzy rozvíjela její zcela mimořádná úloha v církvi proto, že byla matkou Hlavy církve. V Panně a Matce Marii dostalo ženství svůj vrcholný bod a čest. Současně se dostal do popředí specificky křesťanský rys: služebnice Pána v dokonalém následování Syna, který nepřišel, aby mu bylo slouženo, ale aby sloužil.“² Pro dnešní ženy, které vyžadují plnou rovnost s mužem, je tento křesťanský model ženy – služebnice nepřijatelný.

Postavení ženy ve světě i v církvi je charakterizováno dvěma póly. Na jedné straně se žena cítí být utlačována, diskriminována ve vztahu k mužům ve výrobním procesu, pokud jde o mzdy a možnosti vzestupu. Stále se vede otázka nadvlády mužů v nespravedlivém hodnocení schopností žen. Na straně druhé by bylo pošetilé chtít smazat odlišnost a specifičnost jednotlivých pohlaví. „Společenská rovnoprávnost a moc nemůže být absolutním požadavkem. Důležitější je maximální harmonie všech faktorů, objektivních i subjektivních. Překotné modernizování vztahů ve jménu nové doby zavání ideologickým fanatismem. Příkazem spravedlnosti, úcty a lásky je pomáhat k optimální komplementarizaci všech schopností, ženských i mužských.“³

2.2 Biblická antropologie

Je nutné vycházet ze stvoření tak jak je popsáno v knize Genesis. „Bůh stvořil člověka, aby byl jeho obrazem, stvořil ho, aby byl obrazem Božím, jako muže a ženu je

---

¹ MÁDR Oto: Žena – laik v církvi podle církevních dokumentů, in: ŽENA V CÍRKVI A VE SPOLEČNOSTI I., Praha: Pastorační středisko, 1999, 20.

² MÁDR: Žena – laik v církvi podle církevních dokumentů, op. cit., 20.

³ tamtéž 21.

stvořil.⁴ Je to Bůh, kdo nás stvořil v našich odlišnostech, kdo nás stvořil jako muže a ženu. A je to samotný Bůh, k jehož obrazu jsme jako muž a žena stvořeni. „Tento stručný úryvek obsahuje základní antropologické pravdy: člověk je vrchol celého řádu stvoření ve viditelném světě. Lidské pokolení, které je od počátku povoláno k existenci jako muž a žena, korunuje celé dílo stvoření. Oba jsou lidé, muž i žena, oba jsou stvořeni k Božímu obrazu.“⁵ Podobnost Bohu se realizuje také tím, že na rozdíl od živočichů obdařených smysly, je člověk bytost rozumová, tj. schopná vládnout nad ostatními tvory viditelného světa.⁶

Druhé vyprávění o stvoření⁷ potvrzuje jasným způsobem důležitost pohlavní rozdílnosti. Adam je stvořen Bohem, má obdělávat zahradu pro svou obživu, zažívá však zkušenost osamocení. Potřebuje pomoc jemu odpovídající. „Účelem je totiž umožnit, aby Adamův život neupadl do sterilního a nakonec smrtelného zabývání se pouze sebou samým. Je nutné, aby vstoupil do vztahu s jiným stvořením, které by bylo na jeho úrovni.“⁸ Tímto stvořením je žena, která svou existencí dává muži budoucnost.

Písmo dokládá, že se Boží obraz již od počátku realizuje v odlišnosti pohlaví.⁹ Skutečnost lidství se může plně projevit pouze v mužství nebo ženství. Pohlavnost je tedy zásadním stavebním prvkem identity člověka. Katechismus katolické církve k tomu říká: „Pohlavnost ovlivňuje všechny stránky lidské osoby v jednotě jejího těla a její duše. Týká se zvláště citů, schopnosti milovat a plodit a všeobecněji způsobivosti navázat vztahy společenství s druhým.“¹⁰

To, že je Boží obraz neodmyslitelně spjat s mužským či ženským pohlavím, tedy růzností pohlaví, nejlépe zdůrazňuje vtělení Slova. Ježíš Kristus přijal lidství v jeho plnosti tím, že přijal určité pohlaví a stal se tak člověkem jednak jako příslušník lidské společnosti, jednak jako osoba mužského pohlaví.

Ve vztahu ke vzkříšení a věčnosti je také důležité připomenout, že pohlaví překračuje čistě tělesnou dimenzi a vztahuje se k tajemství osoby samotné. Církev odmítla myšlenku Řehoře z Nyssy a jeho stoupců, kteří prohlašovali, že po vzkříšení nebude pohlavní odlišnost patrná.

---

⁴ Gn 1, 27.

⁵ JAN PAVEL II.: *Mulieris dignitatem, Apoštolský list o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku*, Praha: Zvon, 1992, čl. 6.

⁶ srov. Gn 1, 28.

⁷ Srov. Gn 2, 4 – 25.

⁸ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě, (ze dne 31. května 2004), Praha: Česká biskupská konference, 2004, čl. 6.

⁹ Srov. Gn 1, 27; Gn 5, 1-2.

¹⁰ Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995, čl. 2332.

V prvních kapitolách knihy Genese se tedy rýsuje nosná struktura biblické a křesťanské antropologie. „Člověk – jak muž, tak žena – je mezi tvory viditelného světa jediný, kterého chtěl Bůh-Stvořitel pro něj samého. Je tedy osobou. Být osobou znamená: tíhnout k sebeuskutečnění. K tomu může dojít jen opravdovým darováním sebe samého.“¹¹ Vzorem takového chápání osoby je Bůh jako trojice, jako společenství osob. Fakt, že člověk je stvořen k obrazu a podobě Boha můžeme chápat též, že člověk je povolán být zde pro jiné, být darem.

Navzdory rozdílnosti pohlaví projevující se odlišnými tělesnými atributy jsou si obě pohlaví naprosto rovna. V Bibli nenajdeme nic co by nasvědčovalo nadřazenosti jednoho nad druhým. „Když Bůh stvořil člověka jako muže a ženu, daroval stejným způsobem muži i ženě osobní důstojnost a dal jim nezczizitelná práva a odpovědnosti, jaké přísluší lidské osobě.“¹² Muž i žena jsou stvořeni jako rovnoprávné bytosti. Jsou obdařeni inteligencí, vůlí a využíváním svobody mohou ovlivňovat svůj život. Každý z nich k tomu používá svůj vlastní způsob, vyplývající z jeho pohlavní identity.

2.3 Spiritualita muže a ženy

Obsahem této kapitoly jsou zásadní rozdílné prvky ženské a mužské spirituality. Podklady pro úvahy o rozdílnostech lze najít především v Bibli, Katechismu katolické církve, v papežských dokumentech, v pastorální praxi církve.

V Bibli vycházíme z listů apoštola Pavla. V celé 12. kapitole 1. listu Korint'ánům se sv. Pavel věnuje otázce mnohosti a různosti jednotlivých údů v církvi, které ale spojením ve svátosti křtu tvoří dohromady jedno tajemné tělo Kristovo.¹³ Naproti tomu věta sv. Pavla v listě Galat'ánům hovoří jakoby opačně. „Není už rozdíl mezi židem a pohanem, otrokem a svobodným, mužem a ženou. Vy všichni jste jedno v Kristu Ježíši.“¹⁴ Z uvedeného můžeme vyčíst, že křest je opravdu jednotícím prvkem, který stojí nad rovinou rozdílů mezi mužem a ženou včetně odlišnosti pohlaví. Poukazuje na cíl, ke kterému všichni bez rozdílu směřujeme. Rozličnost v postavení mužů a žen popisovaná u sv. Pavla je jenom potvrzená v textech o vztahu muže a ženy v listě Efezským.¹⁵

Katechismus katolické církve mluví o této rozdílnosti v kapitole věnované šestému přikázání. Ukazuje, že povolání na cestě k Bohu je úzce spjato s pochopením rozdílnosti pohlaví. „Když tvoří Bůh člověka podle svého obrazu..., vkládá do lidské přirozenosti

---

¹¹ MD čl. 7.

¹² JAN PAVEL II.: *Familiaris consortio, apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě* (ze dne 22. listopadu 1981), Praha: Zvon, 1996, čl. 22.

¹³ Srov. 1 Kor 12, 12.

¹⁴ Srov. Gal 3, 28.

¹⁵ Srov. Ef 5, 21-33.

také mužské a ženské povolání...“¹⁶ „Pohlavnost ovlivňuje všechny stránky lidské osoby v jednotě jejího těla a její duše. Týká se zvláště citů, schopnosti milovat a plodit a všeobecněji způsobilosti navázat vztahy společenství s druhými.“¹⁷ Pokud chápeme dar víry především jako dar vztahu k Bohu, pak prožívání a naplnění tohoto daru nutně souvisí s rozdílností pohlaví. Jednou z podmínek růstu v duchovním životě je přijetí této odlišnosti.

V pastorální praxi církve v celých jejích dějinách můžeme vyzorovat odlišnosti v duchovním prožívání a v cestách k Bohu u muže a ženy. Tato různost cest k Bohu je dána již sociálním zázemím, rozdílným charakterem či stavem a o nic méně také rozdílem mužství a ženství. Dále budou nastíněny jednotlivé prvky rozdílnosti, o kterých je zde řeč.

Prvním rozdílem je mužova racionalita, má snahu jakýkoli postup rozumově zdůvodnit. Stejně je to i při hledání víry a vztahu k Bohu. Iracionálně, duchovno, náboženské projevy často znázorněné jen citovými projevy jsou pro něj do značné míry neuchopitelné. Muž je ze své přirozenosti bojovník, dobyvatel. Stejně tak i v jeho duchovním životě musí být přítomný prvek duchovního zápasu. Pro muže je důležité, aby si byl vědom toho, že každý zápas sebou nese i reálnou možnost prohry. „Zdůraznění vážnosti takového zápasu je pro mužský přístup moc důležité.“¹⁸

Problém může mít muž s některými formami zbožnosti. Je přínosné, aby si uvědomil, že veškeré formy zbožnosti nejsou cílem, nýbrž prostředkem k dosažení cíle, k setkání se tváří v tvář s Bohem. Přijetím zbožnosti jako takové muž naznačuje své pochopení k tomu, že cesta k Bohu vede skrze okamžiky, kdy je přínosné následovat Krista silou své vůle a ne pro nadprůměrné duchovní prožitky.¹⁹

Dalším zajímavým prvkem je poslání muže jako kněze své rodiny. Nejen ve vnějších projevech, tzn. že muž je ten kdo vede modlitbu, stará se o duchovní věci, ale především ve vědomí muže, že má za svou rodinu před Bohem zodpovědnost. Pokud se modlí, účastní mše svaté, nedělá to jen sám za sebe, ale za všechny ostatní ze své rodiny.²⁰

Pro ženu je zásadní prožitek bezpečí a jistoty, že Bůh je ten, kdo člověka nikdy neopustí, bere ho do náručí. Je velmi důležité, aby žena zažila tuto intimitu s Bohem. Další prvek ženské spirituality vlastně vychází z předchozího. Pro ženu je podstatná Boží něha, zkušenost, že Bůh je ten, kdo umí pochopit v každé situaci. I v těch, kdy si neví rady sama se sebou a hledá. „Uchovat si v srdci a v paměti ty pasáže z Písma a ty zkušenosti

---

¹⁶ KKC čl. 2331.

¹⁷ KKC čl. 2332.

¹⁸ HOLUB Tomáš: Akcenty mužské a ženské spirituality, in: Sborník Unie katolických žen, Praha: Pastorační středisko, 2001, 37.

¹⁹ Tamtéž 37.

²⁰ HOLUB: Akcenty mužské a ženské spirituality, op.cit., 37.

z osobního života s Bohem, které otevírají a umocňují pohled na Boha jako na něžného, na toho, kdo umí pohladit, obejmout.²¹

Oproti muži, který se může stavět odmítavě k některým formám zbožnosti, se zde žena cítí přijata a chápána, vidí zde možnost rozvinutí citových projevů a potřeb. Žena více chápe církve jako společenství, ve kterém si jsou lidé blízcí. Zásadní je pro ni možnost sdílení společné radosti a společného smutku. „U Boha je možné být doma. Domov je rozměr Božího království, na který se těšíme, který ale už teď můžeme prožívat skrze společenství.“²² Dalším zásadním zážitkem pro ženu je zkušenost Božího odpuštění,²³ které představuje možnost návratu do Otcova domu. „Bůh vždy odpouští s nesmírným taktem a jemností.“²⁴

Žena se ze své vlastní přirozenosti spíše noří do nitra, muž je pohlčen aktivitou, pouští se do akce. Dokáže víru ztotožnit s aktivitou. Žena je Bohem povolána k mateřství, ať už přímo fyzickému či duchovnímu. Stejně tak i její přístup k víře je prodechnut tímto posláním. Tím, že jí byla dána milost účasti na zrození nového člověka má blíže k pochopení života. Nemusí mít ve všech otázkách víry jasno, stačí jí, že svým srdcem cítí Boží blízkost. Žena potřebuje čas. Potřebuje si vyhradit čas na modlitbu a svůj duchovní život. Pokud je zavalena nejrůznějšími úkoly a starostmi, její duchovní život začne vyhasínat. Pevný čas v pravidelnou dobu, který věnuje vztahu s Bohem, se pro ni stává požehnáním a radostí. Žena ani v duchovním životě není tolik orientovaná na výkony, ale spíše na skutečné prožitky vztahu s Bohem.

Mužství i ženství je proniknuto mnoha výraznými, až protikladnými prvky. K bohatému a zároveň zdravému duchovnímu růstu je zapotřebí využívat obou prvků, jak mužských tak ženských. Prvek duchovního boje je potřeba zjemnit prvkem něhy, aby z duchovního boje nebyl fanatismus. Na druhé straně ženskou něžnost je potřeba opřít mužskou skutečností duchovního zápasu, aby naopak nevznikla například nezdravá forma pietismu, či zbytečné emocionální výlevy.

Toto doplňování se a korigování není jen záležitostí jednotlivých mužů a žen. Nutnost k tomuto procesu vidíme i uvnitř celé církve jako společenství. Podíváme-li se na pestrost jednotlivých spiritualit tvořících katolickou církev je zřejmé, že jsou velmi rozdílné, ale že se navzájem obohacují, doplňují a také posilují. Tento proces je nutný jak

---

²¹ Tamtéž 39.

²² Tamtéž 39.

²³ Srov. např. Lk 7, 36-50.

²⁴ HOLUB: Akcenty mužské a ženské spirituality, op.cit., 39.

pro jednotlivce, žijící ve společenství, tak pro celou církev, pro kterou se stává požehnáním.²⁵

2.4 Žena v současné západní civilizaci

V křesťanství je žena vyzdvihována v osobě Marie. Ježíš Kristus přijímá své tělesné lidství ze ženy, která ho rodí i s jeho božskou přirozeností. Tento fakt se odrazil na společenském a právním postavení žen ve společnosti. Křesťanství na rozdíl od pohanské antiky, přirkló ženě právo na život. „Otcovská moc nad životem a smrtí jeho dětí je právně odstraněna teprve r. 390.“²⁶ Odstranění otcovské moci ve smyslu římského práva jí umožňuje svobodně si vybrat duchovní povolání. Další rozdíl oproti pohanským zvykům je, že křesťanské manželství ukládá ženě i muži tytéž náboženské příkazy a mravní povinnosti: pro obě strany platí shodně požadavek jednoho partnera a požadavek věrnosti. Z křesťanských kořenů se tedy odvíjí postavení ženy v moderní občanské společnosti, která sama je plodem křesťanského Západu.

V poslední době jsme svědky stále vzrušenější debaty jejímž středem je feminismus jako politická filosofie. „Moderní feminismus tvrdí, že samotný pojem ‚ženského‘ a ‚mužského‘ je uměle vytvořená konstrukce, kterou je možné, ba dokonce nutné, dekonstruovat.“²⁷ Tato feministická argumentace na jedné straně propaguje pohlaví jako sociální určenost, která může být zrušena, na druhé straně biologickou určenost, kterou odstranit nelze. Od 90. let minulého století se však už nepopírá pouze polarita ženských a mužských životních rolí, ale spor se posouvá dál. Moderní feminismus tvrdí, že samotná biologická rozlišenost je požadavek mužského světa a prostředek jeho politické moci. Tvrdí, že je chybou samotné binární vidění vztahů pohlaví, tedy pouhé rozdělení na muže a ženy.²⁸

Zde je patrný rozdíl mezi filosofií starého ženského hnutí a moderního feminismu. Zatímco původní emancipační proudy se vymezovaly proti mužskosti, vymezuje se dnešní feminismus proti samotnému rozlišení na mužské a ženské. „Tvrdí také, že binární rozdělení, jehož autory jsou muži a jehož objektem jsou ženy, je politickou záležitostí a že ženy byly přebudovány do ‚přirozené skupiny‘ z ideologických důvodů. Naše těla i naše myšlení jsou podle ní produktem této manipulace.“²⁹

---

²⁵ HOLUB: Akcenty mužské a ženské spirituality, op.cit., 40.

²⁶ FREIOVÁ Michaela: Žena v současné křesťanské civilizaci, in: Sborník Unie katolických žen, Praha: Pastorační středisko, 2005, 4.

²⁷ Tamtéž 5.

²⁸ Srov. Tamtéž 5.

²⁹ Tamtéž 6.

Některé požadavky původního feministického hnutí by se daly označit jako legitimní, oproti současnému, který odmítá nejen biologické danosti, ale i samotný fakt lidské přirozenosti. Naopak biblický pojem lidské soby zahrnuje rozdíly pohlaví, aniž by je odstraňoval.

„Plnost ženské existence v křesťanském pojetí je dnes ohrožena dvojitým způsobem. Na jedné straně jsou to právě tyto radikální varianty feminismu, které zpochybňují pohlaví jako Bohem stvořené a schopné se doplňovat, jako zdroj radosti z bytí, jako dvojitý pohled na Boha. Druhé nebezpečí hrozí ze strany povrchně pojatého mezináboženského dialogu. Zatímco ekumenický dialog mezi křesťanskými církvemi a dialog mezi křesťany a židy založený na biblické bázi může rozšířit lidské poznání i po stránce teologicko-antropologické, propojování křesťanství, resp. biblického náboženství, s jinými náboženskými směry, jejichž teologická antropologie ženě nepřiznává postavení srovnatelné s naším, ohrožuje základy našeho náboženského i společenského života. To, že každá civilizace vymezuje ženě určité jistoty v jejím právním postavení, ještě neznamená, že její teologický pohled staví ženu stejně vysoko jako křesťanství.³⁰

---

³⁰ FREIOVÁ: Žena v současné křesťanské civilizaci, op.cit. 7.

3. Postavení ženy v církevních dokumentech

3.1 Církevní učení

Koncilové i pokoncilní dokumenty stejně jako CIC nerozlišují u pojmu laik zda se jedná o muže či ženu. Pro ženu tedy platí vše stejně jako pro muže, včetně naléhavých výzev adresovaných všem laikům.

Podívejme se na církevní dokumenty, ve kterých můžeme najít stanoviska k působení žen v církvi. Jeden z prvních zásadních dokumentů je *Pacem in teris* papeže Jana XXIII. Upozorňuje v něm „na jeden ze tří základních jevů nové doby: „(...) vstup ženy do veřejného života. (...)“³¹ Tato encyklika poprvé refletovala postavení žen v tehdejší společnosti, současně se též zmiňuje o pracovních podmínkách žen. Žena si je stále více vědoma své důstojnosti a už ví, že nemůže dopustit, aby byla považována za věc nebo nástroj, a aby se s ní tak jednalo. Vznáší požadavky, aby se s ní jednalo a byla považována za rovnoprávnou bytost, jak je to ve shodě s její důstojností, a to jak v rodině, tak ve veřejném životě. Tento dokument deklaruje rovnost žen a mužů a tvrdí, že moderní svět nemůže žádným způsobem tolerovat zacházení se ženami jako s podřadnými bytostmi. Povzbuzuje ženy, aby dosáhly pro dobro celé společnosti svého plného potenciálu.

Zásadní změnu v nazírání na postavení ženy přinesly také dokumenty II. vatikánského koncilu. Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes* zmiňuje nové sociální vztahy mezi mužem a ženou. Úvod lze charakterizovat jako obraz společenského vývoje, kde nejsou pominuty jeho problémy a nástrahy, přesto však směřuje k optimisticky pojaté perspektivě a směřuje ke správnému postoji ke světu. Upozorňuje na to, že úkolem lidstva je mimo jiné „ustavit politický, společenský a hospodářský řád, který by člověku stále lépe sloužil a pomáhal jednotlivcům i skupinám uplatňovat a rozvíjet vlastní důstojnost. Proto mnozí důrazně požadují hodnoty, o kterých jsou hluboce přesvědčeni, že jich byli nespravedlnosti nebo nerovným rozdělením zbaveni.“³² Do skupiny „mnozí“ jsou potom řazeny rozvojové národy, národy trpící hladem, dělníci a také ženy. Koncil schvaluje, že se ženy „dožadují právní i skutečné rovnoprávnosti s muži tam, kde jí dosud nedosáhly.“³³ Tato konstituce ještě upozorňuje na oprávněný společenský vzestup ženy, a dále říká: „Ženy už pracují téměř ve všech oblastech života, patří se však umožnit jim, aby naplno převzaly svou roli ve shodě se svými přirozenými vlohami. Je záležitostí všech, aby byla uznána a podporována vlastní a nutná účast žen v kulturním

³¹ MÁDR: Žena – laik v církvi podle církevních dokumentů, op. cit., 22.

³² DRUHÝ Vatikánský koncil: *Gaudium et spes, pastorální konstituce o církvi v dnešním světě*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, čl. 9.

životě.³⁴ Táž konstituce ještě pokračuje: „(...) je třeba překonat a odstranit jakýkoli druh sociální nebo kulturní diskriminace v základních právech člověka z důvodů pohlaví,(...). Je bolestná skutečnost, že tato základní práva člověka nejsou ještě všude plně zachovávána, např. když se ženám upírá možnost svobodně si zvolit manžela a vybrat životní stav, nebo přístup ke stejnému vzdělání a kultuře, jak je to dopřáno mužům.“³⁵ Konstituce v zásadě zdůrazňuje důstojnost lidské osoby a zachycuje její ohrožení vývojem, který je zaměřený k vědeckému, technickému a sociálnímu pokroku.

V dalším koncilním dokumentu, v dekretu o apoštolátu laiků, je hned v úvodu řečeno: „Protože však v nynější době mají na celkovém společenském životě stále větší aktivní podíl ženy, je velmi důležité, aby se zvýšila jejich účast i v různých oborech církevního apoštolátu.“³⁶

Papež Jan Pavel II. se zabývá ženskou problematikou i v dalších textech. Ve *Familiaris consortio* poukazuje na stejnou důstojnost žen a mužů. „Poté zjevil Bůh nejvyšší možnou formou důstojnost ženy, když sám přijal lidské tělo z Panny Marie, kterou církev uctívá jako Boží Matku, nazývá ji novou Evou a činí ji vzorem vykoupené ženy.“³⁷ Ježíšovo jednání a jeho skutky vůči ženám potvrzují jejich důstojnost a rovnost v Božích očích. Zvláště je to vidět při zmrtvýchvstání, když se Ježíš zjevuje nejdříve ženě, a pak teprve ostatním apoštolům. Toto všechno dokazuje jak velmi si Ježíš ženy vážil.³⁸

3.2 *Mulieris dignitatem*

Velkým přínosem v otázce zrovnoprávnění žen a jejich důstojnosti přinesla encyklika papeže Jana Pavla II. *Mulieris dignitatem*. „*Mulieris dignitatem* je náčrt teologie ženy. Svou syntézu odvozuje od Ježíšovy matky a jejího spojení s Bohem v nepřekonatelném stupni. Její vlastní sebepojetí však je „služebnice Pána“.“³⁹ Ve Starém i Novém Zákoně ukazuje a vysvětluje místa, kde jsou obsaženy prvky Božího pohledu na ženu a aplikuje pro dnešní dobu. Např. vyprávění o cizoložnici⁴⁰ je vlastně kritikou mužů, kteří žalují, ale nepřipouštějí svou vlastní vinu. Žena má dvě základní povolání, panenství a mateřství, které se nevyklučují, ani když je třeba volit jednu společenskou úlohu.⁴¹

---

³³ Tamtéž čl. 9.

³⁴ Tamtéž čl. 9.

³⁵ Tamtéž čl. 29.

³⁶ DRUHÝ Vatikánský koncil: *Apostolicam actuositatem, dekret o apoštolátu laiků* (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, čl. 9.

³⁷ FC čl. 22.

³⁸ FC čl. 22.

³⁹ MÁDR: Žena – laik v církvi podle církevních dokumentů, op. cit., 22.

⁴⁰ Srov. Jan 8,3-11.

⁴¹ Srov. MÁDR: Žena – laik v církvi podle církevních dokumentů, op. cit., 22.

Mluví se zde o důstojnosti ženy jako lidské bytosti, ale také z hlediska úkolu, který jí byl svěřen. „Mravní síla ženy a její síla duchovní se pojí s vědomím, že Bůh jí svěřuje zvláštním způsobem člověka, lidskou bytost. Přirozeně, Bůh svěřuje každého člověka i všem ostatním jednotlivcům. Ale toto svěřeni se týká zvláštním způsobem ženy – právě proto, že je ženou, a to zejména rozhoduje o jejím povolání.“⁴²

3.2.1 Mateřství

Velký důraz klade encyklika na mateřství, panenství a duchovní mateřství ženy. Východiskem je opět stvoření muže a ženy jako Božího obrazu a podobě. „Tato pravda o osobě otvírá dále cestu k plnému pochopení mateřství ženy. Mateřství je plod manželského spojení muže a ženy, onoho biblického ‚poznání‘, které odpovídá výroku, že ‚dva se stanou jedním tělem‘“.⁴³ Vzájemné darování se ve svátosti manželství sebou nese rozměr plození. Manželství je tedy otevřeno daru nového života. „Mateřství v sobě zahrnuje od začátku zvláštní ochotu přivést na svět novou osobu: a právě toto je ženin ‚podíl‘“.⁴⁴ V současné době je na základě vědeckých studií známo mnohem více informací ohledně procesu početí, těhotenství i porodu. Vědecké poznatky dokazují, že ženina fyzická konstituce a celý její organismus jsou uzpůsobeny právě k tomuto procesu, který začíná početím a končí narozením dítěte. Žena je na tento úkol připravena také po stránce psycho-fyzické. Žena tím, že přijímá dítě vlastně vždy znovu opakuje Mariina slova „...staň se mi podle tvého slova.“⁴⁵ Tato slova v sobě obsahují ženino úplné sebedarování. „V mateřství ženy, spojeném s otcovstvím muže, se zračí věčné tajemství plození, které je v Bohu samém, v Bohu Trojjediném.“⁴⁶

Současně má mateřství, kromě tělesného rozměru i rozměr duchovní. „Mateřství je symbol smlouvy s Bohem.“⁴⁷ Mateřství každé ženy je naplněno nasloucháním a přijímáním Božího slova. „Vždyť právě děti, narozené z pozemských matek, synové a dcery lidského rodu, dostávají od Božího Syna moc stát se dětmi Božími.“⁴⁸

„Žena, když rodí, má zármutek, neboť přišla její hodina; ale když porodí dítě, nevzpomíná už na soužení pro radost, že na svět přišel člověk.“⁴⁹ Jako první přichází porodní bolesti jako následek prvotního hříchu. Zároveň však přichází radost ze zrození života, což ukazuje na spojitost mateřství s velikonočním tajemstvím, totiž radostí, tak jak byla

---

⁴² MD čl. 30.

⁴³ MD čl. 18, srov. Gn 2, 24.

⁴⁴ MD čl. 18.

⁴⁵ Lk 1, 38.

⁴⁶ MD čl. 18., srov. Ef 3, 14-15.

⁴⁷ MD čl. 19.

⁴⁸ Tamtéž čl. 19.

⁴⁹ Jan 16, 21.

zvěstována apoštolům v den Kristova zmrtvýchvstání. „I vy máte nyní zármutek. Uvidím vás však opět a vaše srdce se zaraduje a vaši radost vám nikdo nevezme.“⁵⁰

3.2.2 Panenství

Kristus říká: „Někteří nežijí v manželství, protože jsou k tomu od narození nezpůsobilí; jiní nežijí v manželství, protože je nezpůsobilými učinili lidé; a někteří nežijí v manželství, protože se ho zřekli pro království nebeské.“⁵¹ Encyklika nemluví o celibátu způsobeném přirozenými vadami, ale o celibátu dobrovolně zvoleném pro nebeské království. Takovýto celibát odkazuje na eschatologické povolání člověka ke společenství s Bohem. Když Ježíš mluví o celibátu, dodává: „Kdo to může pochopit, pochop.“⁵² „Proto je celibát pro nebeské království nejen plodem svobodného rozhodnutí ze strany člověka, ale je to také zvláštní milost od Boha, který povolává určitou osobu, aby žila v celibátě.“⁵³ Dar celibátu spočívá v tom, že umožňuje v pozemském životě výhradně nasadit všechny síly duše i těla pro nebeské království. Kristova řeč o celibátu je adresována učedníkům, tedy mužům, přesto však platí jak pro muže tak pro ženy.

Mluvíme tedy o ideálu panenství. Ježíšovu větu „Kdo to může pochopit, pochop.“⁵⁴ jako první přijala Maria. Jejímú předsvědčení zůstat pannou nebrání ani fakt, že je zasnoubená s mužem jménem Josef. Pramenem tohoto „ideálu osobního zasvěcení“⁵⁵ je evangelium a tento ideál je chápán jako výlučné oddání se Bohu prostřednictvím zachování evangelijních rad čistoty, chudoby, poslušnosti. Je to jedna z možností duchovních cest pro ženu. Prostřednictvím panenství se žena znovu stává lidskou bytostí Bohem stvořenou a zároveň se stává sama darem, tím že daruje svoje ženství. Stejně jako v manželství se žena cele daruje muži, zde se žena stává snoubenkou Krista. Kristus se stává příjemcem jejího daru.

Kristus daroval za člověka svůj život, žena tím že uskutečňuje ideál panenství, odpovídá na tuto lásku svým sebedarováním celého života. Spojení, které je důsledkem tohoto darování se má ryze duchovní ráz. Skrze Ducha se žena stává jedním duchem s Kristem.⁵⁶

3.2.3 Duchovní mateřství

Evangelijní ideál panenství sebou nese zřeknutí se manželství a s ním spojeného mateřství v tělesném smyslu. Odřeknutí se tohoto druhu mateřství otvírá možnost pro

---

⁵⁰ Jan 16, 22-23.

⁵¹ Mt 19, 12.

⁵² Mt 19, 12.

⁵³ MD čl. 20.

⁵⁴ Mt 19, 12.

⁵⁵ MD čl. 20.

zkušenost duchovního mateřství.⁵⁷ Toto mateřství podle Ducha se realizuje v péči o nejpotřebnější jako jsou nemocní, sirotci, staří a opuštění lidé, tělesně či duševně postižení apod. V manželství se láska projevuje snahou milovat všechny, kteří žijí v blízkosti manželů, především se uskutečňuje v lásce rodičů k dětem. Panenská láska se realizuje ve všech lidem, které miluje Kristu – Snoubenec.

3.3 Žena z pohledu kanonického práva

Náplní této kapitoly bude prozkoumání kodifikovaných norem současné právní úpravy, které potvrzují rovnost žen a mužů. Zde je také možné si uvědomit, jak rozsáhlé a hluboké změny přinesl v tomto směru II. vatikánský koncil především v konstituci *Lumen Gentium* v kapitole o důstojnosti laiků.⁵⁸

V návaznosti na koncilní dokumenty bylo nutné přijmout nový kodex kanonického práva, který by právně definoval zásady vyjádřené v koncilních dokumentech. Kodex kanonického práva, který byl zveřejněn a vyhlášen roku 1983, zakotvil postavení muže a ženy zásadně jako rovnocenné. Kánony týkající se laiků se vztahují vždy současně na muže a ženy, a to s jedinou výjimkou, a to je trvalé pověření služby lektora a akolyty. Ženy zásadně mohou být pověřeny, jak vyplývá z níže uvedených ustanovení, všemi úřady, ke kterým není zapotřebí svátosti svěcení, stejně jako mohou pracovat v nejrůznějších poradních sborech a radách.⁵⁹

Na prvním místě je třeba zmínit kánon 208, který uvádí, že „na základě znovuzrození v Kristu jsou si všichni křesťané skutečně rovni co do důstojnosti i činnosti. Na základě této rovnosti všichni spolupůsobí na rozvoji Těla Kristova, každý podle svého postavení a úkolů.“⁶⁰

Kánon 229 mluví o povinnosti a právu laiků získat znalost křesťanské nauky, podle jejich vlastních schopností a postavení. Rovněž při zachování předpisů stanov o požadované způsobilosti mohou od zákonného církevního představeného obdržet pověření k vyučování posvátným vědám. „Oprávnění k vyučování zahrnuje možnost přednášet na všech typech škol, od univerzit po nejnižší stupeň škol. Předpokladem je obdržení pověření od církevního představeného.“⁶¹

---

⁵⁶ Srov. 1 Kor 6, 17.

⁵⁷ Srov. Řím 8, 4.

⁵⁸ DRUHÝ Vatikánský koncil: *Lumen Gentium, věroučná konstituce o církvi* (ze dne 21. 11. 1964), in: Dokumenty II. Vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, čl. 32.

⁵⁹ Srov. KOLÁŘOVÁ Marie: Žena v církvi z pohledu kanonického práva, <http://ukz.katolik.cz/texty.htm> (přednáška zazněla na 15. Sněmu UKŽ) (20. 11. 2007).

⁶⁰ Kodex kanonického práva, Praha: Zvon, 1994, kán. 208.

⁶¹ KOLÁŘOVÁ, Žena v církvi z pohledu kanonického práva, op.cit. (20. 11. 2007).

Otázka ustanovení ministrantek byla zdrojem mnohých polemik a nejasností. „Možnost ministrování žen připouštěl již CIC/1917, byť s výrazným omezením, protože stanovil v kánonu 813, § 2, že ministrantem přísluhujícím při mši sv. nesmí být žena s jedinou výjimkou: není k dispozici muž, žena však může odpovídat pouze zpovzdálí a v žádném případě nesmí přistoupit k oltáři.“⁶² Nejasnosti dále pokračovaly a úprava se pohybovala mezi úplným zákazem a všeobecným dovolením. Proto komise pro interpretaci CIC v roce 1992 rozhodla, že ustanovení kánonu 230, § 2⁶³ má charakter dovolení, nikoliv práva, které by laici mohli vyžadovat, záleží proto na biskupovi, aby moudře rozhodl.

Na základě kánonu 766 ženy mohou kázat v kostelích a kaplích mimo homilii. Pro každý jednotlivý případ je nezbytné dovolení ordináře, může se provést pouze z důvodu nedostatku duchovních a udělování tohoto dovolení nesmí být pravidlem.⁶⁴

Co se týče spolupráce při moci řízení, mohou být jako soudci ustanoveni též laici, tzn. i ženy, pokud existuje dovolení biskupské konference. Ženy mohou též zastávat další funkce u soudu, a to ochránce spravedlnosti a obhájce svazku, zástupkyně stran, advokátka a notářka.⁶⁵ Kánon 1435 definuje podmínky pro jmenování laiků. „Jmenování ochránce spravedlnosti a obhájce svazku přísluší biskupovi; tito jsou duchovní nebo laici, bezvadné pověsti, doktoři nebo alespoň licenciáti kanonického práva, osvědčení rozumností a horlivostí o spravedlnost.“⁶⁶ „Zástupce i advokát musí být zletilý a mít dobrou pověst; advokát mimoto musí být katolík, pokud diecézní biskup neposkytne výjimku, a doktor kanonického práva nebo opravdu znalý a musí být schválený biskupem.“⁶⁷

Dále Kodex určuje podmínky spolupráce při správě diecéze a farnosti. Muži i ženy mohou spolupracovat s diecézním biskupem v pastorační radě diecéze, přičemž kodex zdůrazňuje roli laiků v této pastorační radě. Na úrovni farnosti mohou laici působit jako členové pastorační a ekonomické rady. „Pastorační rada sestává z křesťanů, kteří jsou v plném společenství s katolickou církví, jak duchovních, tak členů společenství zasvěceného života, tak především laiků; tito všichni jsou jmenováni způsobem určeným od diecézního biskupa.“⁶⁸ „Jestliže pro nedostatek kněží se diecézní biskup rozhodl, že svěří účast na pastorační péči o farnost jáhnovi nebo jiné osobě, která není knězem, nebo společenství osob, ustanoví některého kněze, který mocí a zmocněními faráře bude řídit

---

⁶² Tamtéž (20. 11. 2007).

⁶³ „Laici mohou na základě dočasného pověření zastávat při liturgických úkonech službu lektora; stejně tak může každý laik plnit úkol komentátora, kontora a podle ustanovení práva i jiný úkol.“

⁶⁴ Srov. KOLÁŘOVÁ: Žena v církvi z pohledu kanonického práva, op.cit. (20. 11. 2007).

⁶⁵ Srov. CIC kán. 1421, § 2; kán. 1424; kán. 1428.

⁶⁶ CIC kán. 1435.

⁶⁷ CIC kán. 1483.

⁶⁸ CIC kán. 512 § 1.

pastorační péči.“⁶⁹ V diecézní kurii mohou být kancléřem nebo dalšími administrativními zaměstnanci kurie jmenovány ženy.⁷⁰

Z uvedeného vyplývá, že postavení ženy v kanonickém právu dosáhlo výrazného posunu směrem ke skutečně rovnoprávnému postavení s výjimkou svátosti svěcení. „Cesta k dalšímu zrovnoprávnění ženy proto vede cestou svěřování úřadů ženám v daleko širší míře než je dnes obvyklé. Jedná se o to, aby tato žitá praxe byla chápána jako běžná, aby se nikdo nepodivoval, že na určitém místě pracuje žena.“⁷¹

---

⁶⁹ CIC kán. 517.

⁷⁰ Srov. KOLÁŘOVÁ: Žena v církvi z pohledu kanonického práva, op.cit. (20. 11. 2007), srov. CIC kán 482 a 483.

⁷¹ KOLÁŘOVÁ: Žena v církvi z pohledu kanonického práva, op.cit. (20. 11. 2007) op.cit.

4. Pastorace

4.1 Co rozumíme pastorcí

K tomu, abychom se mohli podrobněji zabývat působením ženy v pastorcí, je nutné se nejprve podívat na samotný pojem pastorage, obsah, jaká je její náplň, předpoklady dobré pastorage a komu je určena.

Nejsnazší vymezení se zdá být z hlediska jazykového. Pak základ slova pochází z latinského *pastor*, nebo-li pastýř. Už ve Starém Zákoně je tento výraz na mnoho místech používán.⁷² Pasterectví bylo velmi rozšířeným zaměstnáním Izraelitů, kteří svým ovcím věnovali veškerou péči. Odtud také srovnání dobrého Boha s dobrým pastýřem. „Hospodin je můj pastýř, nebudu mít nedostatek.“⁷³ Obraz dobrého pastýře a jeho stáda se objevuje často i v Novém Zákoně⁷⁴ a znázorňuje Boží osobní, láskyplný a starostlivý vztah k lidem. Z toho můžeme vyvodit náznaky obsahu pojmu pastorage jako označení péče o víru a duchovní život členů církve a nejen to. Zahrnuje také evangelizaci, tj. šíření evangelia mezi lidmi, kteří nepřijali křest.

Obsahové vymezení pojmu pastorage je obtížnější v tom smyslu, že „pastorační činnost nemá v našich poměrech většinou příliš jasné a přesné ohraničení.“⁷⁵ Někdy se pastorcí rozumí to ostatní co dělá kněz, mimo práce hospodářské a technické, jindy se pastorage chápe pouze jako přímé vedení farnosti. Stále přetrvávající chybou ve vnímání pojmu pastorační činnost je její zúžení na práci duchovních a opomíjení důležitosti spolupráce všech věřících, tedy i laiků, i když samozřejmě nelze zaměňovat činnost laiků, která má svůj pramen ve všeobecném kněžství věřících a činnost duchovních, která pramení ze svátosti kněžského svěcení. „Proti zjednodušujícímu pohledu, kdy je pastorage vymezena zjednodušeně činností duchovních, přesněji řečeno jejich historicky a společensky podmíněné činnosti, je třeba stavět pastorcí jako činnost celého církevního společenství věřících při zachování rozdílu služeb, které vykonávají pastýři mocí svátosti kněžského svěcení, a služby, které vykonávají laici mocí kněžství křestního.“⁷⁶

V církevních dokumentech se mluví jak o faráři a biskupovi jako o pastýři ve vlastním slova smyslu⁷⁷, tak o podílu laiků na této činnosti.⁷⁸ Konkrétní obsah pastorační

⁷² Srov. Např. Ex 2, 17; Ez 34, 9; Gn 46, 32.

⁷³ Žl 23, 1.

⁷⁴ Srov. Např. Jan 10, 11; Jan 10, 14; 1 Petr 2, 25.

⁷⁵ OPATRNÝ Aleš: Pastorační péče v méně obvyklých situacích část I., 3. doplněné vydání, Praha: Pastorační středisko, 2001, 3.

⁷⁶ AMBROS Pavel: Pastorální teologie I. Fundamentální pastorální teologie, 2. přepracované vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, 37.

⁷⁷ Srov. CIC, kán. 375 a 515 § 1.

činnosti není vymezen či definován nějakou normou. Ani Kodex kanonického práva neuvádí úplné vymezení pastoračních úkolů či povinností. Stejně tak Katechismus katolické církve pouze zčásti vyjadřuje obsah pastorační činnosti církve, avšak není její definicí. „Kromě toho je v určitých obdobích nebo v určitých situacích více zdůrazňována ta nebo ona stránka pastorační práce církve.“⁷⁹

K ujasnění je potřeba tedy vycházet z otázky, jakou úlohu má církev. „V tomto případě se dnes vesměs tvrdí, že církev má své úkoly jednak uvnitř, tedy sama v sobě, v péči o své členy a současně také úkoly vůči okolnímu světu. Zpravidla se zdůrazňuje, že úkol církve k okolnímu světu není jen misijní.“⁸⁰

Některá vymezení pastoračního úkolu církve je možné uvést pro hrubou orientaci. Klasické vymezení, které užívá především Kodex kanonického práva: účast na kněžském, prorockém a královském poslání Kristově. Tři základní funkce církve: zvěstování, liturgie, diakonie. Tři funkce církve, rozšířené o čtvrtou: zvěstování, liturgie, diakonie a koinonia (společenství).⁸¹

Je potřeba se také podívat co uvádějí církevní dokumenty. Věřoučná konstituce o církvi *Lumen Gentium* charakterizuje církev mimo jiné „jako svátost neboli znamení a nástroj vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva.“⁸² Koncil dále charakterizuje úkoly církve ve světě dekretem o apoštolátu laiků: „Církev se zrodila k tomu, aby šířením Kristova království všude na světě k slávě Boha Otce učinila účastnými spasitelného vykoupení všechny lidi a aby jejich prostřednictvím byl celý svět opravdu usměřován ke Kristu.“⁸³ Dále dekretem o misijním působení církve: „Církev, poslaná Kristem, aby zjevovala a sdělovala všem lidem a národům Boží lásku, si je vědoma toho, že musí vykonat ještě obrovskou misijní práci.“⁸⁴ A v neposlední řadě konstitucí o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*.

V úvahách o pastoraci nám v orientaci pomáhá především odstavec v úvodu této konstituce: „Radost a naděje, smutek i úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu.“⁸⁵ Dále pak odstavec 3 a 4 zmíněné konstituce: „Církev není vedena žádným pozemským zájmem, ale snaží se jen o jedno: pod

---

⁷⁸ Srov. Např. CIC kán. 230, JAN PAVEL II.: *Christifideles laici, posynodní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě* (ze dne 30. prosince 1988), Praha: Zvon, 1996, čl. 23.

⁷⁹ OPATRNÝ Aleš: *Pastorační situace u nás*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996, 13.

⁸⁰ OPATRNÝ: *Pastorační péče v méně obvyklých situacích I.*, 4.

⁸¹ Srov. OPATRNÝ: *Pastorační situace u nás*, 13.

⁸² LG 1.

⁸³ AA čl. 2.

⁸⁴ DRUHÝ Vatikánský koncil: *Ad gentes, dekret o misijní činnosti církve* (ze dne 7. prosince 1965) in: *Dokumenty II. Vatikánského koncilu*, Praha: Zvon, 1995, čl. 10

vedením ducha utěšitele pokračuje v díle Krista, jenž přišel na svět, aby vydal svědectví pravdě, aby spasil, ne soudil, aby sloužil, ne aby si nechal sloužit. Aby církev plnila tento úkol, musí neustále zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia, aby mohla způsobem každé generaci přiměřeným odpovídat na věčné otázky, které si lidé kladou.⁸⁶

Jaký je tedy úkol církve? Obecný rámeček je jasný. „Zvěstovat evangelium a být Kristu svědky. Pokračovat určitým způsobem v jeho díle.“⁸⁷ Jak ale konkrétně, vždyť každodenní život církve klade další a další otázky. Je třeba určitého metodického uspořádání celé problematiky. „Především je dobré si uvědomit, že praktická, pastorální činnost církve má dva základní směry, které spolu souvisejí, které je ale přesto třeba rozlišit: práce ve prospěch těch, kdo explicitně do církve patří (práce „interní“) a práce ve prospěch okolního světa (práce „externí“).“⁸⁸ Je jasné, že se jedná o dvě různé oblasti pastorační práce, které nelze směřovat dohromady. Jiné jsou pastorační snahy ve společenství, kde jsou všichni pokřtěni a žijí aktivním duchovním životem, jinak vypadá práce například ve vězeňské nebo nemocniční pastoraci, kde se pastorační pracovník setkává s lidmi nejen na okraji církve, ale mnohdy i na okraji společnosti.

Pastorační péče bere ohled a má pochopení pro vše lidské, problémy, starosti, radosti i úzkosti, zkrátka vše co nějak souvisí s životem člověka. Církev prostřednictvím pastorační činnosti nesleduje žádný ziskový zájem, hlavní motivací je rozšiřovat evangelium, stejně jako Kristovy učedníci a přivádět lidi blíže ke Kristu, tím že na všechny situace lidského života pohlíží z evangelijního pohledu.

Pokud mluvíme o pastoraci, nelze se omezit pouze se na dílčí úseky pastorační péče, jako například péče o nemocné, rozvedené, děti a mládež. Pastorační rozumíme „působení církve z inspirace evangelia jak interní – tím je rozuměna pastorační péče věřících v užším slova smyslu, tak externí – tím je míněna jak péče o obecné blaho, tak péče o ty, kdo stojí na okraji církve.“⁸⁹ Při pastorační péči je také nutné brát ohled na konkrétní životní situace, historické a kulturní podmínky lidí. Můžeme říci, že pastorační péče se zabývá lidmi v konkrétních životních podmínkách, tedy v určité zemi, v určité dějinné situaci, v určitém historickém a kulturním kontextu. Jejím posláním je řešit konkrétní problémy konkrétních lidí ve světle a síle evangelia.⁹⁰

Aby toto mohlo být věrně naplňováno, pastorační pracovníci musí znát:

- problémy a očekávání lidí,

---

⁸⁵ GS čl. 1.

⁸⁶ GS čl. 3 a 4.

⁸⁷ OPATRŇY: Pastorační situace u nás, 14.

⁸⁸ Tamtéž 17.

⁸⁹ OPATRŇY: Pastorační péče v postmoderní společnosti, 9.

⁹⁰ Srov. Tamtéž 9.

- odpověď evangelia,
- směr cesty, po níž máme lidi doprovázet,
- metody, kterými realizuje své úkoly.⁹¹

Předpokladem správného naplnění obsahu pojmu pastorační je třeba následujících věcí:

- dobrá znalost lidí a jejich problémů s přihlédnutím k sociální situaci (město, venkov, pohraničí, diaspora, lidová církev) a osobní situaci (staří, mladí konvertité, rozvedení studující atd.)
- dobrá znalost současných odpovědí církve na problémy lidí. Tedy znalost současné teologie, koncilových textů a pokoncilních dokumentů,
- analýza minulosti a současnosti, poznání jací jsme, čím jsme ovlivněni, co si s sebou neseme jako bohatství i jako zátěž,
- vize konkrétního života církve v různých oblastech naší země. Z této vize a z tvůrčího zpracování analýzy se odvíjí poznání cest, po kterých je třeba jít,
- teprve na konci celého procesu je třeba formulovat praktická, pastorační, právní a organizační opatření.⁹²

Jak bylo řečeno, pastorační vzniká z rozmanitosti životních situací a z odpovědi církve na tyto situace. Je to dynamický proces, při kterém je třeba neustále vyhodnocovat získané zkušenosti tak, aby pastorační mohla odpovídat na otázky a problémy lidí dnešní doby. „Pastorační je založena na iniciativách, které vyrůstají z různých životních situací, jež na sebe přijímají podobu života a činnosti církve. Dále na iniciativách církve, které vstupují do každodenního života lidí. Pastorační proto integruje a podněcuje činnost a život. Zkušenosti takto získané jsou systematicky sbírány, a uspořádávány a hodnoceny. Z nich vyrůstá pastorační moudrost, která obsahuje v sobě poznání Boží prozřetelnosti i lidské svobody jako vzájemně se doplňujících prostředí.“⁹³

4.2 Zásadní otázky pastorační v nejbližší budoucnosti

Při všech úvahách o pastorační musíme vycházet ze stávající situace: společenské podmínky pro pastorační jsou na celém území státu zhruba stejné. Odlišnosti najdeme v ekonomické a sociální úrovni a v religiozitě jednotlivých oblastí. „Musíme mít také na zřeteli mezigenerační rozdíly – odlišné životní zkušenosti a poněkud jiná mentalita nejmladší generace jsou nepominutelné aspekty.“⁹⁴

⁹¹ Srov. Tamtéž 9.

⁹² Srov. Tamtéž 9.

⁹³ AMBROS: Pastorační teologie I. Fundamentální pastorační teologie, 41.

⁹⁴ PLENÁRNÍ SNĚM KATOLICKÉ CÍRKVE V ČR: Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě, Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, čl. 153.

Naše země má za sebou dlouhé období komunistické totality, kdy byla pastorec omezována a cíleně soustředována pouze na kostely a na činnosti duchovních s tzv. státním souhlasem. Stala se tak převážně pastorační svátostnou. Tento zúžený styl pastorec stále ještě přežívá v nemalé části církve v naší zemi. Překážky a omezování kladené za totality kněžím však působily i pozitivně. Vyvolaly řadu nových řešení, která vedla k tomu, že se na pastorační neoficiálně, ale účinně podíleli více či méně připravení laici. Bylo by žádoucí v rozvoji těchto aktivit laiků pokračovat. Nelze v nich totiž vidět jen nouzová řešení, ale především legitimní uplatnění obecného kněžství věřících. „Podstatné ovšem není co největší početní uplatnění věřících ve farní pastorační, ale co nejlepší využití obdarování, která jednotliví lidé mají, pokud mohou posloužit růstu konkrétní komunity.“⁹⁵

„Lze usuzovat, že se v nejbližších deseti letech zřejmě podstatně nezhorší poměr počtu aktivních věřících na jednoho kněze.“⁹⁶ Problémem je spíše velká rozptýlenost věřících na poměrně velkém území, kde tito osamělí věřící nemohou tvořit společenství farní obce. Tento problém je „výzvou k intenzivnímu hledání a zavádění takových forem pastorec, které těmto věřícím prospějí a budou realizovatelné lidskými a finančními zdroji, které jsou a budou k dispozici.“⁹⁷

V této souvislosti je třeba připomenout, že na všechny, kteří jsou v pastorační činní, tj. kněží, jáhni i laici, jsou kladeny stále větší nároky. „Bude potřeba nacházet takové formy života kněží, jáhnů a laiků činných v pastorační a takový způsob péče o jejich odborný růst i regeneraci sil, který jim umožní zátěž bez újmy dlouhodobě snášet.“⁹⁸

4.3 Zásadní otázky kategoriální pastorec

Díky minulému režimu, kdy byla církev ve svém pastoračním působení omezována, se ve vědomí většiny věřících stala jediným modelem pastoračního působení farnost, tedy farní pastorec. Kategoriální pastorec se uskutečňovala pouze neveřejně, nikdy jako součást veřejně konané pastorec. Nelze se tedy divit, že její obnovení je provázáno řadou nedorozumění. „Sněm tedy vybízí k novému pohledu na tyto skutečnosti, aby kategoriální pastorec byla chápána jako nedílná složka života církve, ve svém významu a důležitosti rovnocenná farní pastorační. To také znamená uznat nároky na její personální a finanční zajištění, které jsou mnohdy větší než u farní pastorec.“⁹⁹

---

⁹⁵ Tamtéž čl. 154.

⁹⁶ Tamtéž čl. 155.

⁹⁷ Tamtéž čl. 155.

⁹⁸ Tamtéž čl. 156.

⁹⁹ Tamtéž čl. 163.

Farnost je stále základní, i když ne jedinou pastorační jednotkou.¹⁰⁰ Pro některé pastorační aktivity je však třeba sdružit personální i finanční síly na úrovni vikariátu, diecéze nebo i celého státu, jinak nejsou realizovatelné. Vzniká napětí mezi touto kategoriální pastorační a farností, ve které lidé přímo realizují svůj duchovní život.

Některé osoby žijí ve zvláštních podmínkách, např. vojáci, lidé v ústavech, vězni, a je potřeba, aby se jim pastorační péče přizpůsobila. Jiní jsou v jiné věkové kategorii, žijí v odlišných sociálních podmínkách, např. vysokoškoláci, senioři, rodiny s malými dětmi, a i na ně musí brát pastorační ohled. „Jakkoli může být prospěšné věnovat se v určitém směru některé skupině křesťanů zvláštním způsobem, je nutné uvážit, že právě nehomogenita farnosti (věková, vzdělanost, sociální) je realistickým obrazem a vyjádřením katolické, tedy všem otevřené církve.“¹⁰¹

---

¹⁰⁰ Srov. Tamtéž čl. 164.

¹⁰¹ Tamtéž čl. 164.

5. Farnost

5.1 Chápání pojmu farnost

Při hledání odpovědi na otázku co to vlastně farnost je narážíme na několik problémů. Pod pojmem farnost si můžeme představit jednak územně a úředně správní jednotku nebo konkrétní společenství lidí tvořících farnost.

Další nejednoznačnost je v označení farníků čili příslušníků farnosti. Jsou tak někdy označováni lidé, kteří žijí na území farnosti tedy i nepokřtění, někdy ti, kteří jsou pokřtěni v katolické církvi a žijí na území farnosti. A konečně v posledním případě ti, kteří více méně pravidelně chodí na bohoslužby, komunikují s farníky a s farářem.¹⁰²

Co je tedy náplní pojmu farnost? „Podle toho, kdo a proč se na ni či k ní obrací, je farnost chápána někdy jako instituce (farnost jako subjekt práva, mající vztah k jiným právním subjektům), jindy spíš jako společenství věřících, nebo je ztotožňována s těmi, kteří ji tak či onak reprezentují (farář, hospodyně, kostelník, v obci známí farníci).“¹⁰³ Nynější kodex kanonického práva označuje farnost jako organicky uspořádané společenství křesťanů, které má (ale také nemusí mít) územní vymezení pro své působení.¹⁰⁴

Podle velikosti a typu prostředí, ve kterém se farnost realizuje, a podle náboženské charakteristiky tohoto místa vznikají různé typy farností:

- farnost, která se v podstatě kryje s obcí (tedy venkovská farnost) a kde se většina obyvatel k církvi hlásí,
- venkovská farnost diasporní, kde farní společenství tvoří „malé stádce“ (několik desítek lidí), případně ještě menší, čítající sotva deset lidí,
- farnost velkoměstská
(tedy jedna z řady farností ve městě)
- maloměstská farnost v nábožensky smíšeném až diasporním prostředí, kde se většina farníků zná, ale počtem mnohonásobně přesahuje rozsah malé skupiny.¹⁰⁵

Podrobnější rozpracování těchto nejčastějších typů farností by bylo nad rámec této bakalářské práce, proto je zde uveden pouze jejich soupis.

---

¹⁰² Srov. OPATRNÝ: Pastorec v postmoderní společnosti, 49.

¹⁰³ Tamtéž 49.

¹⁰⁴ Srov. CIC 515 § 1; CIC 518.

¹⁰⁵ Srov. OPATRNÝ: Pastorec v postmoderní společnosti, 53.

5.2 Pastorační úkol farnosti

Základní pastorační úkoly farnosti nelze odvozovat ani od požadavků konkrétních věřících či farníků, ani od tradic ve farnosti udržovaných. Mohlo by se tak stát, že někdo by považoval za hlavní úkol farnosti ji prostě jen zachovat. Vždyť tu vždycky byla a vždycky to bylo tak. Někdo hledá ve farnosti pomoc na osobní cestě víry, popřípadě pomoc ve svízelné životní situaci. „Mnozí pak považují existenci farnosti, faráře a kostela za prvky nutné pro zajištění ‚duchovenských služeb‘ (křest, svatba, pohřeb, mše za zemřelého), které v jejich myšlení nějakým způsobem patří k ‚občanské vybavenosti‘ obce. Právě poslední názor je velmi rozšířený.“¹⁰⁶

Farnost je určitou realizací místní církve, a pro pochopení jejích základních úkolů je nutný pohled eklesiologie, která je schopna ukázat, jaké postoje, úkoly a počiny je třeba ve farnosti realizovat, aby se farnost projevovala skutečně jako církev. „V zásadě je pastorační činnost farnosti v širším slova smyslu činnost směřující jak ‚dovnitř církve‘, tak ‚vně církve‘. Rozsah takové činnosti závisí na kvalitě života farnosti, tedy na souhrnu vnitřních kvalit jejích členů i skupin, a na její velikosti.“¹⁰⁷

Na základě eklesiologických hledisek spojených s praktickými potřebami lidí uvnitř i vně farnosti lze formulovat realizovatelné požadavky na farnost.

Místo pohostinnosti

Je zde míněno přijetí příchozího člověka jako vítaného hosta, takového jaký je. Samozřejmě je nutné přihlédnout ke konkrétní situaci a podle ní hledat míru takového pohostinnosti.

Ohnisko šíření víry

Bude-li farnost živým a rostoucím společenstvím, nejsnáze se k ní připojí další lidé. Z čistě lidského pohledu je zřejmé, že lidé snadněji splynou se skupinou, která je otevřená, stojí o ně a nabízí jim něco z toho, co sami hledají. Po stránce duchovní je zřejmé, že farnost je plně sama sebou pokud žije evangelia a především působením Ducha svatého. Je tedy primární to, čím farnost žije, ne zda dělá něco co se líbí a co bude oceněno.

Prostor života, nesený vírou

Farnost může být prostorem života, v němž je člověk utěšován a současně se stává utěшитelem, může v něm víru přijmout a s jeho podporou ji může šířit, je to společenství lidí, kde je člověk nejen přijímán, ale také poslán k druhým lidem. Pokud tomu tak má být je záležitostí kvality a růstu všech, kdo farnost tvoří. Prostorem neseným vírou se nestane farnost, která by měla stát jen na svatosti a výkonnosti svého faráře.

¹⁰⁶ OPATRŇY: Pastorační úkoly farnosti, 57.

¹⁰⁷ Tamtéž 58.

Místo, kde se konflikty rodí, hasí a jsou překonávány

Farnost má být prostorem pro uskutečňování trvalých změn těch, kdo ji tvoří. Křesťanský život ve své podstatě znamená růst a zrání, což na jednu stranu obohacuje, ale na druhou dělá život jednotlivce i společenství namáhavým. Představa farnosti jako bezkonfliktního prostředí, nemá nic společného se skutečnou křesťanskou vírou a s realitou lidského života. Je nutné, aby při všech změnách pokud možno všichni se všemi komunikovali, aby byl pro všechny dostatečný prostor k životu.¹⁰⁸

---

¹⁰⁸ Srov. Tamtéž 60.

6. Laici v pastoraci

6.1 Kdo jsou laici

Církev je tvořena společenstvím lidí, z nichž každý má své místo a svůj úkol jejichž prostřednictvím se snaží naplňovat základní poslání církve, kterým je usměrňovat všechny lidi ke Kristu. K této činnosti jsou zváni všichni členové církve. Cílem této práce je zaměřit se na ty, kteří nepřijali svěcení ani řeholní sliby. Řeč bude o laicích. Konstituce *Lumen Gentium* pod slovem laik rozumí všechny věřící, kteří nejsou členy stavu duchovního ani řeholního.¹⁰⁹ „Základní kvalifikací laiků jsou iniciační svátosti, tedy plné uvedení do křesťanského života křtem, biřmováním a eucharistií.“¹¹⁰ Věřící, kteří přijali křest se stávají účastni na kněžském, učitelském a královském úřadu Krista. Tímto úkonem se stáváme Božím dítětem, navazujeme s Otcem vztah, který je základem každého povolání a určující pro křesťanský život laiků. Tento vztah je charakterizován novým stvořením.¹¹¹

Každý člověk, který přijal křest se stává členem církevního společenství a má tedy povinnost usilovat o posvěcování svého života i života společnosti, ve které žije. V tomto povolání, v této způsobilosti ke svatosti jsou si všichni věřící naprosto rovni. Každý však obdržel jiné obdarování a je nutná vzájemná spolupráce a sdílení. „Každý, kdo svou (pastorační) činností v církvi slouží, může tak dělat jen v celku církve, tedy v efektivní součinnosti s ostatními čili s nositeli ostatních darů.“¹¹² Nezbytný je tedy jak prvek podřízenosti v hierarchii církve, tak povinnost hierarchie spolupracovat se všemi údy církve. Koncil jasně vyslovuje povinnost pastýřů objevovat dary, posuzovat jejich pravost a Ducha nezhášet. „Povinností pastýřů je posoudit pravost charismat a správnost jejich uplatnění, ne ovšem aby zhasli Ducha, nýbrž aby všechno zkoumali a podrželi, co je dobré.“¹¹³

„Kristovi následovníci, povolání od Boha ne na základě svých skutků, ale z jeho rozhodnutí a milosti, a ospravedlnění v Pánu Ježíši, se stali při křtu víry Božími dětmi a účastníky Boží přirozenosti, a proto skutečně svatými.“¹¹⁴ Úkolem každého křesťana je s Boží pomocí toto posvěcení ve svém životě uchovávat a zdokonalovat. Každý pokřtěný má po svatosti toužit a rozvíjet zárodek svatosti, který v sobě nese každý věřící. „Jako vyvolení Boží, svatí a milovaní, oblecte milosrdný soucit, dobrotu, skromnost, pokoru a

---

¹⁰⁹ Srov. LG čl. 31.

¹¹⁰ OPATRŇY: Pastorage v postmoderní společnosti, 107.

¹¹¹ Srov. Gal 6, 15; 2 Kor 5, 17.

¹¹² Tamtéž 107.

¹¹³ AA čl. 3.

¹¹⁴ LG čl. 40.

trpělivost“.¹¹⁵ Druhý vatikánský koncil dále říká, že „jediná svatost je uskutečňována v různých způsobech života a povoláních ode všech, kteří jsou vedeni Duchem Božím“.¹¹⁶

6.2 Účast na kněžském, prorockém a královském úřadu Ježíše

Krista

„Laici se podílejí svým způsobem na trojím úřadu Kristově: kněžském, prorockém a královském.“¹¹⁷ „Přicházejte tedy k němu, kameni živému, jenž od lidí byl zavržen, ale před Bohem je vyvolený a vzácný. I vy buďte živými kameny, z nichž se staví duchovní dům, abyste byli svatým kněžstvem a přinášeli duchovní oběti, milé Bohu pro Ježíše Krista.“¹¹⁸ Svátý Petr ukazuje na milost a důstojnost křtu, důležitost všeobecného kněžství věřících, důstojnost laiků.

Ježíš Kristus ke slávě Otce a ke spáse celého lidstva obětoval sám sebe na kříži. Laici se stávají účastni kněžského úřadu obětováním sebe, svého života a konání. „Vybízím vás, bratři, abyste sami sebe přinášeli jako živou, svatou, Bohu milou oběť; to ať je vaše pravá bohoslužba.“¹¹⁹ Modlitby, manželský a rodinný život, každodenní práce, tělesné i duševní osvěžení i utrpení, trpělivě snášené útrapy a těžkosti života, toto vše přinášené Bohu jako oběť společně se slavením eucharistie naplňuje onu účast laiků na kněžském úřadu Ježíše Krista.

Prorokem se laik stává přijímáním evangelia do svého života, vytrvalým prohlubováním a žitím. A v neposlední řadě hlásáním evangelia ve světě. „A stane se v posledních dnech, praví Bůh, sešlu svého Ducha na všechny lidi, synové vaši a vaše dcery budou mluvit v prorockém vytržení, vaši mládenci budou mít vidění a vaši starci budou mít sny. I na své služebníky a na své služebnice v oněch dnech sešlu svého Ducha, a budou prorokovat.“¹²⁰ Jsou vybízeni, aby svými skutky hlásali evangelium a neváhali poukazovat na zlo ve světě. Jsou povoláni také k tomu, aby ve svém každodenním životě ukazovali vždy novou sílu evangelia a zároveň aby s neochvějnou nadějí čelili protivenstvím a rozporům této doby.¹²¹

Sama příslušnost ke Kristu, Králi celého světa ukazuje účast laiků na Jeho královském úřadu. „Toto křesťanské království žijí především tím, že vedou duchovní boj, aby zvítězili v sobě a přemohli království hříchu,¹²² dále tím, že obětují sami sebe v lásce a

---

¹¹⁵ Kol 3, 12.

¹¹⁶ LG čl. 41.

¹¹⁷ ChFL čl. 14.

¹¹⁸ 1 Petr 2, 4-5.

¹¹⁹ Řím 12, 1.

¹²⁰ Sk 2, 17-18.

¹²¹ Srov. ChFL čl. 14.

¹²² srov. Řím 6, 12.

spravedlnosti ke službě Ježíši Kristu, který je neustále přítomen ve všech bratřích, především v těch nejnepatrnějších.

Účast laiků na trojím úřadu Krista, kněze, proroka a krále se může realizovat pouze ve spojení s církví, v pevném zakořenění v Kristu prostřednictvím křtu.

6.3 Laici a časný řád

Pokud mluvíme o laicích, nelze nepřihlédnout k zásadnímu znaku působení laiků ve světě a tím je jejich časná dispozice, nebo-li práce na obnově časného řádu. Církev není z tohoto světa, ale žije v tomto světě a jejím posláním je spása světa, která v sobě zahrnuje i obnovu celého časného řádu. Laici právě v tomto prostředí nalézají povolání od Boha. Věřící laici „žijí ve světě, tj. ve všech světských povoláních a činnostech, a jejich život je jakoby protkán obvyklými podmínkami rodinného a společenského života.“¹²³ Žijí obvyklým lidským životem. Pracují, studují, vstupují do vztahů. Hodnoty života a rodiny, kultura, hospodářství, různá umění a zaměstnání, instituce politického společenství, mezinárodní vztahy, i jejich rozvoj a pokrok to vše představuje časný řád, do kterého jsou laici zváni, aby tím, že v něm žijí a působí, pracovali na jeho spáse a obnově.

Otec má být oslaven skrze svět, tak se svět ukazuje jako místo a prostředek křesťanského povolání laiků. Laici nejsou vybízeni k tomu, aby zanechali života, který vedou ve světě, právě naopak. Jejich spojení s Kristem prostřednictvím křtu v sobě obsahuje poslání pracovat na situaci uvnitř světa. „V čem byl kdo povolán, bratří, v tom ať před Bohem zůstane.“¹²⁴ Laici hlásají Boží království především svědectvím svého života a tím pracují uvnitř na posvěcení světa a vykonávají své povinnosti, ke kterým jsou povoláni. „Evangelijní obrazy soli, světla a kvasu se sice týkají bez rozdílu všech Ježíšových učedníků, ale zvláštním způsobem laiků. Mají pro ně podivuhodně hluboký význam, protože vyjadřují nejen hluboké zakotvení a plnou účast laiků na zemi, ve světě a ve společenství lidí, nýbrž také a především novou a původní skutečnost zakotvení a účasti, které nacházejí svůj smysl v šíření evangelia, které přináší spásu.“¹²⁵

6.4 Různá pole působnosti

Laici jsou zváni k působení jak v církvi tak ve světě. V obou těchto oblastech mají mnoho možností k naplnění svého povolání ke svatosti. Jako nejdůležitější z nich uvádí Apostolicam actuositatem tyto: „církevní obce, rodina, mládež, sociální prostředí, národní a mezinárodní řád. Protože však v nynější době mají na celkovém společenském životě

---

¹²³ LG čl. 31.

¹²⁴ 1 Kor 7, 24.

¹²⁵ ChFL čl. 15.

stále větší aktivní podíl ženy, je velmi důležité, aby se zvýšila jejich účast i v různých oborech církevního apoštolátu.¹²⁶

Laici, tedy i ženy, se účastní na úřadu Krista kněze, proroka a krále svým aktivním podílem na životě církevní obce, ve které žijí. „Uvnitř církevních obcí je jejich činnost tak nutná, že apoštolát pastýřů bez ní většinou nemůže dosáhnout svého plného účinku.“¹²⁷ Sv. Pavel ukazuje na důležitost laiků, spolupracovníků, kteří doplňují, co chybí jejich bratřím. „Mám radost, že přišli Štěpán, Fortunát a Achaikos, neboť mi nahradili vaši nepřítomnost. Uklidnili mé i vaše srdce. Važte si takových lidí!“¹²⁸ Činná účast na životě církevní obce a liturgii je předpokladem jejich aktivního přínosu. Laici se při své apoštolské činnosti neomezují pouze na svou církevní obec, ale rozšiřují svou aktivitu na pole mezifarnostní, mezidiecézní, národní i mezinárodní. „Soustavně mají pěstovat porozumění pro diecézi, jejíž je farnost jakoby buňkou, a na vyzvání svého pastýře vždy být ochotni nasadit síly i pro diecézní akce.“¹²⁹ V neposlední řadě mají na paměti potřeby Božího lidu po celém světě.

Další oblastí, která má pro církev, ale i pro občanskou společnost neobyčejný význam je oblast rodiny, tedy evangelizační působení manželů a rodin. „Původce všeho určil manželský svazek za základ lidské společnosti a svou milostí jej učinil velkou svátostí v Kristu a v církvi.“¹³⁰ „Rodina přijala od Boha poslání být základní a životodárnou buňkou společnosti. Toto poslání bude plnit, jestliže se vzájemnou láskou svých členů a společnou modlitbou k Bohu stane domácí svatyní církve. Jestliže se celá rodina začlení do liturgického kultu církve, jestliže bude rodina poskytovat účinné pohostinství a podporovat spravedlnost i jiné dobré akce, které souží všem bratřím trpícím nouzí.“¹³¹ Posílení tohoto vědomí vlastní identity rodiny je hlavním cílem pastorační angažovanosti laiků.

„Apoštolát ve společenském prostředí, totiž snaha utvářet v křesťanském duchu smýšlení a mravy, zákony a struktury společnosti, ve které kdo žije, je do té míry úlohou a povinností laiků, že ji někdo jiný nemůže nikdy náležitě splnit. Na tomto poli mohou laici konat apoštolát mezi sobě rovnými.“¹³² Dokument poukazuje na důležitost zapojení laiků do širokého společenského prostředí, kde mohou působit kromě jiného jako prostředníci

---

¹²⁶ AA čl. 9.

¹²⁷ AA čl. 10.

¹²⁸ 1 Kor 16, 17-18.

¹²⁹ AA čl. 10.

¹³⁰ AA čl. 11.

¹³¹ AA čl. 11.

¹³² AA čl. 13.

mezi církví a ostatními nevěřícími. Mnoho lidí je totiž schopno přijmout evangelium a Krista jen prostřednictvím sobě rovných laiků, kteří žijí stejným životem jak oni.

Věřící laici jsou také vyzíváni k účasti ve veřejné správě, kde může jejich práce přinést velké plody v podobě přispění k obecnému blahu a zároveň napomáhat šíření evangelia a křesťanských hodnot. Národní a mezinárodní řád tedy představuje pro laiky široké pole působnosti, ve kterém se mají snažit o spravedlivé vykonávání občanské moci a svým křesťanským postojem napomáhat tomu, aby zákony byly v souladu s obecným blahem. K této aktivitě konečně vyzívá i apoštol Pavel v listě Filipánům. „Konečně, bratři, přemýšlejte o všem, co je pravdivé, čestné, spravedlivé, čisté, cokoli je hodné lásky, co má dobrou pověst, co se považuje za ctnost a co sklízí pochvalu.“¹³³

---

¹³³ Flp 4, 8.

7. Pastorační praxe

V současné době se může žena v církvi konkrétně uplatnit:

- jako katechetka,
- jako pastorační asistentka (nejen ve farnosti, ale také v nemocnicích nebo věznicích),
- jako farní hospodyně,
- jako členka chrámového sboru,
- v liturgii (až do r. 1966 nesměla žena vstoupit do presbytáře, případné služby musela vykonávat mimo),¹³⁴
- jako ochránkyně víry a modlitby – v rodině, ve farnosti.

Cílem této kapitoly je soustředit se na oblasti pastorační, ve kterých má žena v pražské arcidiecézi možnost se uplatnit. Definovat co je hlavní náplní práce v jednotlivých oblastech a zmínit se o specifických možnostech a problémech jejího působení. Řeč bude především o práci katechetek, pastoračních asistentek, pastoračních asistentek v nemocnicích a ve věznicích. Na závěr každé kapitoly je připojena reflexe několika žen pracujících v těchto oblastech, která představuje určité vyhodnocení působení žen v pastorační. Nebyl prováděn oficiální výzkum, proto výsledek poslouží jako ilustrace současného stavu.

7.1 Katechetická služba

7.1.1 Biblické východisko

„Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu!“¹³⁵

„Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtíte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal.“¹³⁶ Ježíš po svém zmrtvýchvstání dovršuje dílo spásy posláním Ducha svatého od Otce. Povzbuzuje učedníky, aby pokračovali v jeho misijním poslání po celém světě. On sám ohlašoval Boží království, byl tedy prvním a největším hlasatelem evangelia.

7.1.2 Pojem

Církev se snaží uskutečňovat své evangelizační poslání prostřednictvím svého působení a služeb, kde přední místo zaujímá služba katechetická. „Katecheze je činností, jež má podstatně církevní charakter. Pravým subjektem katecheze je církev, která

---

¹³⁴ Srov. Kapitola 3.3 Žena z pohledu církevního práva.

¹³⁵ Mk 16, 15.

¹³⁶ Mt 28, 19 – 20.

pokračujíc v poslání Ježíše-Učitele a oživovaná Duchem, následujíc Matku Páně věrně uchovává evangelium ve svém srdci, je zvěstuje, slaví, žije a předává v katechezi všem těm, kteří se rozhodli následovat Ježíše Krista.¹³⁷ Církev zprostředkovává víru, kterou sama žije, šíří víru aktivním způsobem, působí na srdce katechumenů a těch, kteří jsou katechizováni. Prostřednictvím katecheze živí církev své děti svou vírou a začleňuje je do církevní rodiny. „Protože je církev naší matkou, je také vychovatelkou naší víry.“¹³⁸

Veškerá evangelizační tedy i katechetická činnost má směřovat k tomu, aby uvedla někoho do vztahu s Ježíšem, tento vztah dále rozvíjela a podporovala. Tento proces začíná u počátečního obrácení a postupně dozrává až k živému, výslovnému a činnému vyznání víry.

Základní úkoly katecheze tedy jsou:

- *napomáhat poznání víry*
- *liturgická výchova*
- *morální formace* - kdo se seznámil s Ježíšem Kristem a byl obdarován milostí víry, má snahu se nejen dozvědět co nejvíce o Jeho životě, ale následkem toho je také snaha o následování Ježíšovy cesty. Postoje Jemu vlastní má předávat katecheze.
- *učit modlitbě* - důsledkem společenství s Ježíšem je zaujetí postoje modlitby a kontemplace, jaký měl On sám.

Další základní úkoly katecheze:

- *vedení a výchova k životu ve společenství* - život v křesťanském společenství není pro obráceného, konvertitu či katechumena samozřejmostí, nevzniká sám od sebe. Je potřeba k němu pečlivě vychovávat což je úkolem katecheze.
- *vedení do misie* - katecheze má usilovat také o to, aby „učedníci“ byli schopni být aktivně přítomni jako křesťané ve společnosti, na pracovišti, v kulturním a společenském životě. Přípravuje také k různým službám v církvi.¹³⁹

7.1.3 Potřebné vzdělání

K tomu, aby se laik mohl stát katechetou musí mít potřebné vzdělání a doklad opravňující ho k této činnosti – kanonickou misi. Požadované je teologické vzdělání (Katolická teologická fakulta, Formační kurz zajišťovaný také fakultou). Výhodou je vzdělání pedagogické. V kompetenci Katechetického střediska je také rozhodnutí o nutnosti dokladu o ukončeném vzdělání. Jedná se o případy, kdy katecheta aktivně působí,

---

¹³⁷ KONGREGACE PRO KLÉRUS: Všeobecné direktorium pro katechizaci, (ze dne 15. srpna 1997), Praha: Česká biskupská konference, 1998, čl. 78.

¹³⁸ KKC čl. 169.

¹³⁹ Srov. KONGREGACE PRO KLÉRUS: Všeobecné direktorium pro katechizaci, čl. 85.

ale objektivně nemá možnost si vzdělání doplnit z důvodu např. péče o malé děti nebo péče o dlouhodobě nemocného v rodině. Přesto se práci katechety věnuje svědomitě a poctivě a z pohledu místní církve by byla škoda o takového člověka přijít. V těchto případech, kterých není mnoho, se provádí přezkoušení pracovníky Katechetického střediska a biskupským vikářem pro pastoraaci.

7.1.4 Konkrétní pastorační práce

V této oblasti je nutno rozlišit katechezi a výuku náboženství, ačkoli mnohdy tyto dvě činnosti vykonává jedna a tatáž osoba. „Vyučování náboženství ve škole a katecheze jsou skutečnosti odlišné, které se vzájemně doplňují.“¹⁴⁰ Zatímco katecheze má přivádět katechizovaného blíže k Bohu a zprostředkovávat mu kromě jiného i duchovní prožitek, výuka náboženství je zaměřena na rozumové poznání, na seznámení se s náboženstvím, na získání celkového přehledu. Výuka náboženství na školách je orientována na obecně lidské jevy, které jsou vlastní každému člověku. Je to důvěra, vděčnost, odpouštění, radost, štěstí, ochota pomoci apod. Tyto jevy staví jako základ pro výuku náboženství v užším slova smyslu, která rozvíjí a podporuje základní předpoklady křesťanského životního postoje a jednání. Vyučování náboženství ve školách proniká do světa kultury, který žákům formují ostatní předměty a vkládá do něj „dynamický kvas evangelia“.¹⁴¹ „Je proto nutné, aby vyučování náboženství bylo pojímáno jakožto školní předmět se stejným nárokem na systematickosti a přesnost, kterému se těší ostatní předměty. Musí předkládat poselství a událost křesťanství s toutéž vážností a hloubkou, s jakou ostatní předměty předkládají svůj obsah.“¹⁴²

Jako v každé diecézi tak i v Praze bylo zřízeno Katechetické středisko, jehož úkolem je starost a péče o katechety v diecézi. Nabízí půjčovnu pomůcek či potřebné literatury, opatřuje učebnice, zajišťuje administrativní servis, metodické konzultace apod. Pro katechety organizuje formační dny. Katechetické středisko v Praze v současné době eviduje v katechetické službě 384 osob včetně duchovních, z čehož 172 je žen. Zde je potřeba zmínit různý počet hodin, kdy katecheta vyučuje, není zvláštností, že někdo vyučuje dvě hodiny týdně. Proto je z celkového počtu pouze 51 placených (buď jsou v pracovním vztahu s Arcibiskupstvím nebo se školou, kde působí).

---

¹⁴⁰ KONGREGACE PRO KLÉRUS: Všeobecné direktorium pro katechizaci, čl. 73.

¹⁴¹ Tamtéž čl. 73.

¹⁴² Tamtéž čl. 73.

7.1.5 Reflexe

Všechny dotázané ženy se shodují v tom, že velmi záleží na osobnosti katechetky a na složení, věku a také religiozitě těch, kteří se katechezí účastní. V jejich práci se krom jiného odráží i přístup rodičů, kteří často ve výuce náboženství na faře vidí jen další z řady kroužků a aktivit pro děti. Rodiče sem dítě přihlásí, aby mělo program a další kroužek. Děti sami o to nestojí a pro katechetku je tudíž obtížné je zaujmout. Pokud mají děti zájem a spolupracují pak mají katechetky výhodu spíše u menších dětí. Mluví o snadnějším navazování kontaktů, o výhodě pokud mají vlastní děti a tudíž i více zkušeností v práci s touto věkovou kategorií.

Někdy také dochází k případům, kdy ženy nejsou kladně přijímány. Samy označují např. kněze jako toho, kdo děti nebo mládež více přitahuje. Je pro ně ztělesněním autority a pro děti mnohdy představuje určité „tajemno“. Když vidí kněze u oltáře, je pro ně zajímavé vidět ho i na faře jako „obyčejného“ člověka. Ideál vidí ve střídání katechety muže a ženy. Děti a mládež procházejí určitým vývojem, kdy je jim někdy bližší muž jindy si mohou více porozumět s ženou.

Všechny oslovené ženy také poukazují na důležitost dalšího vzdělávání ve své oblasti, které slouží jako prevence proti nudě, či zaběhnutým kolejm. Mohou se vzájemně obohatit o nápady a vyměnit zkušenosti. V případě katechetek se jedná o účast na formačních setkáních, která pořádají jednotlivá střediska při Arcibiskupství pražském.

7.2 Pastorační asistentky

7.2.1 Pojem

„Pastoračním asistentem (asistentkou) se rozumí pracovník či pracovnice, podílející se v pracovním poměru na pastorační práci ve farnosti nebo některém odboru či speciálním středisku Arcibiskupství pražského pod vedením osoby, řádně k tomu ustanovené.“¹⁴³ Jedná se tedy o spolupráci s knězem, v nejčastějších případech ve farnosti, na plnění pastoračních úkolů. Kněz, případně příslušný nadřízený, musí nejprve požádat Arcibiskupství pražské o zřízení místa pro pastoračního asistenta, pokud je místo již zřízeno, předkládá se žádost biskupskému vikáři pro pastorační práci.

7.2.2 Potřebné vzdělání

Pastorační asistent musí splňovat následující předpoklady:

---

¹⁴³ ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉ: Směrnice č. 4/2004 o zřízení místa pastoračního asistenta (asistentky), Praha: 15. 1. 2008, č.j. 0284/2008.

- ukončené vysokoškolské vzdělání na teologické fakultě – bakalářský nebo magisterský studijní program nebo absolvování vyšší odborné školy s teologickým a pedagogickým nebo charitativním zaměřením,
- nebo ukončené vzdělání v pedagogickém oboru – bakalářský nebo magisterský studijní program případně absolvování vyšší odborné školy pedagogického zaměření a navíc katechetický kurs nebo kurz pro pomocníky v pastoraci, pořádaný Arcibiskupstvím pražským,
- nebo ukončené vzdělání v oboru, ve kterém bude specializovaně provádět pastorační činnost,
- ve výjimečných případech alespoň částečné absolvování již započatého studia dle výše uvedených požadavků, ve kterém uchazeč(ka) nadále pokračuje.¹⁴⁴

Dále je požadována:

- trestní a morální bezúhonnost,
- dobré vztahy ve vlastní farnosti uchazeče(ky) a dobrý vztah k Římskokatolické církvi,
- nekonfliktnost, komunikativnost,
- dobré plnění případných předchozích povinností vůči apod.

Lidskou a morální způsobilost dokládá duchovní správce místa, kde uchazeč(ka) bydlí.¹⁴⁵

7.2.3 Konkrétní pastorační práce

Za nejběžnější náplň práce pastorační asistentky se dá označit vytváření a vedení rozmanitých typů společenství (setkávání seniorů, mládeže, manželů, farní káva,...). Záleží na tom, jaké jsou v té které farnosti podmínky, jak velká a v jakém složení je farní obec. Na místech, kde farnost spolupracuje s farní charitou představuje i tato spolupráce určitou část činnosti pastorační asistentky.

Nezanedbatelnou oblastí je vedení nutné administrativy, tj. vyřizování pošty, kroniky, zápisy do matrik, vystavování potvrzení o křtech, sňatcích, úmrtích, vedení farní pokladny, příprava účetních dokladů k zaúčtování, na některých místech i účetnictví samotné. Dále sem může patřit údržba kostela, zajištění a dohled na úklid. Velmi záleží na domluvě ve farním společenství a na ochotě ostatních farníků zapojit se aktivně do této služby. V mnoha případech je pastorační asistentka v jedné osobě také katecheta.

Za první čtvrtletí roku 2008 je evidováno přibližně 80 pastoračních asistentů, kteří působí přímo v pastoraci ve farnostech. Z toho je 40 žen, tedy polovina. Počet je přibližný,

¹⁴⁴ Srov. ARCIBISKUPSTVÍ PRAŽSKÉ: Směrnice č. 4/2004 o zřízení místa pastoračního asistenta (asistentky).

¹⁴⁵ Srov. Tamtéž.

toto číslo je stále v pohybu – lidé jsou přijímáni nebo odcházejí. Pastorační asistentky však nepůsobí pouze ve farnostech. Dalšími místy působení jsou například různé komunity, centra zřízená při arcibiskupství pražském (centrum mládeže, centrum pro rodinu, katechetické středisko, pastorační středisko, apod.)

V říjnu roku 1991 bylo zřízeno Pastorační středisko, což je katolická křesťanská instituce, sloužící jako platforma pro koordinaci a rozvoj pastorační a apoštolské činnosti, tj. zpřístupňování křesťanství věřícím i nevěřícím lidem.¹⁴⁶ Jednou z jeho hlavních aktivit je pořádání programů pro veřejnost i lidi, kteří jsou v pastorační činnosti aktivně činní. Přípravuje a nabízí praktické podklady pro pastorační činnost, texty k aktuálním tématům, spirituální texty, texty s nedělními biblickými čteními a komentářem, předtištěné texty na nástěnky, letáky apod.

7.2.4 Reflexe

Asistentky často uvádějí, že v ideálním případě by rády spolupracovaly s mužem. Za ideální stav považují situaci, kdy by se žena a muž v práci pastoračních asistentů doplňovali. Muž často chybí například při činnostech, kdy je potřeba fyzické síly, zařizování stavebních prací, oprav atd. Dále v několika farnostech naší arcidiecéze probíhá proces slučování farností. I zde ženy postrádají pomoc muže například při inventarizacích majetku, kdy je potřeba objet a důkladně zinventarizovat několik od sebe dosti vzdálených kostelů. Farnosti jsou také nuceny nějakým způsobem hospodařit se svým majetkem, z čehož vyplývá nutnost oprav kostelů, zchátralých farních budov, v neposlední řadě starost o pozemky ve vlastnictví farnosti apod. I zde by muž – technik jistě našel uplatnění. V případě spolupráce s muži by se tak ženy mohly více soustředit na vytváření společenství.

V některých případech se pastorační asistentky zmínily o předsudcích ze strany farníků souvisejících s jejich působením ve farnosti. Ve farnostech, kde pastorační asistentka začíná působit nebo působí krátkou dobu, farníci přicházející na faru téměř vždy očekávají kněze a jsou velmi překvapeni přítomností ženy. Než si lidé zvyknou, že kněz má kolem sebe spolupracovníky i ženského pohlaví, mnohdy toto může působit problémy. Ženy zde mluví o důležitosti dobré komunikace kněze s farností. Důležitou roli v práci pastoračních asistentek krom jiného hraje i osobnost kněze, který v té které farnosti působí. Žena je zde zaměstnána na celý nebo poloviční úvazek, v drtivé většině jsou to ženy, které mají rodiny, někdy i malé děti a mohou se snadno cítit přetížené. Na obou stranách je pak nutná určitá dávka vzájemné tolerance a trpělivosti. U vdaných žen je důležitá určitá

---

¹⁴⁶ Srov. Web. <http://ps.apha.cz/o-nas/>, (15. 4. 2008).

vstřícnost a tolerance manžela. Na ženu, zvláště pokud má malé děti, je mnohdy naloženo příliš a pak nezastupitelnou roli hraje právě podpora vlastní rodiny.

7.3 Nemocniční pastorage

7.3.1 Biblické východisko

Duchovní péče o nemocné má křesťanské kořeny, což je možné dokázat na několika místech v Bibli. Úryvek, který asi nejvíce ukazuje péči o nemocné je „Podobenství o milosrdném Samařanu.“¹⁴⁷ Samařan se neptá po identitě zraněného, je pro něj prioritní touha mu pomoci. Nepřehlédne ho jako levita či kněz, všimne si a nebojí se pomoci.

Dalším textem zmiňujícím se o nemocných je List Jakubův: „Je někdo z vás nemocen? Ať zavolá starší církve, ti ať se nad ním modlí a potírají ho olejem ve jménu Páně. Modlitba víry zachrání nemocného, Pán jej pozdvihne a dopustil-li se hříchů, bude mu odpuštěno.“¹⁴⁸

7.3.2 Pojem

Nejprve co se vlastně rozumí pod pojmem nemocniční pastorage. „Pastorační péčí o nemocné a trpící v širším slova smyslu rozumíme takové jednání s člověkem, ve kterém ho respektujeme v jeho jedinečnosti, přistupujeme k němu z pozice věřících křesťanů, doprovázíme ho v jeho nemoci, utrpení či umírání a pomáháme mu k lidsky důstojnému zvládnutí jeho životní situace, včetně smrti, a to na jemu dostupné úrovni víry.“¹⁴⁹

Pokud člověk onemocní, potřebuje nejen lékaře a střední zdravotní personál, ale mnohdy i pomoc psychologa, sociálního pracovníka, zkrátka někoho, kdo by s ním byl v kontaktu, kdo by s ním „jednal“. Respekt k nemocnému v jeho jedinečnosti nesmí na jedné straně znamenat manipulaci a vnučování vlastních křesťanských názorů a postojů ani, na straně druhé, postoj křesťansky naprosto neutrální. „Oba se mají respektovat, oba si mají co nabídnout, oba se mohou navzájem obohatit, a to tím, co jeden svobodně předá a druhý taktéž svobodně přijme.“¹⁵⁰

Nejobvyklejším a nejpoužívanějším prostředkem pastoračního působení je pastorační rozhovor. Nelze si předem naplánovat o čem se bude hovořit, doprovázející by měl zůstat otevřený a měl by mít především ochotu nemocného vyslechnout a teprve pak

---

¹⁴⁷ Lk 10, 25 – 37.

¹⁴⁸ Jak 5, 14 – 15.

¹⁴⁹ OPATRŇY Aleš: Péče o nemocné, <http://www.pastorace.cz>, (8. 11. 2007).

¹⁵⁰ Tamtéž (8. 11. 2007).

mluvit. „Je to rozhovor, který vychází ze situace, přání a potřeb toho, komu je poskytována pastorační péče...“¹⁵¹ Jedním z cílů takového rozhovoru je snaha být nemocnému nablízku a snaha dát mu najevo, že na nemoc není sám.

7.3.3 Vzdělání

Co se týče potřebného vzdělání, uvádějí ženy pracující v této oblasti pastorační kromě jiných tyto kvalifikační předpoklady:

- dokončené obecně uznávané teologické vzdělání,
- speciální kapitoly z religionistiky: náboženství a náboženská hnutí (sekty),
- kurz pastorační péče,
- základní orientace ve zdravotnických oborech,
- základní znalosti z lékařské a zdravotnické etiky,
- pověření vlastní církví.

7.3.4 Konkrétní pastorační práce

Při pastorační práci v nemocnici se doprovázející setkává s celou škálou typů lidí i typů věřících. Od katolíků, přes ateisty až k sektářům, léčitelům apod. Je proto důležité vzdělání na poli ekumenismu, znalost křesťanských denominací. „Vzhledem ke společenským i náboženským změnám v celém západním světě musí být kaplan schopen ekumenické spolupráce, klinické pastorační péče o pacienty všech denominací i o pacienty, kteří se nehlásí k žádné církvi.“¹⁵² Může zde pracovat duchovní – kaplan, který je vysvěceným knězem a je pověřen pastorační v nemocnici a může zde pracovat laik, tedy i žena, která nemá status nemocničního kaplana.

V čem tedy spočívá služba pastorujícího v nemocnici? Jedním z hlavních úkolů je především respektovat a chránit hodnotu a důstojnost každé osoby. Doprovázející nemocného akceptuje v jeho současném stavu, a to jak fyzických obtíží a psychosociálních problémů, tak v jeho emočních těžkostech a hledání orientace v souvislosti se smyslem toho, co nemocný prožívá. Jeho práce přispívá především ke snížení úzkosti a tím ke zlepšení kvality života nemocného a jeho blízkých.

Pracovním nástrojem je především empatické naslouchání. Každý nemocný je člověkem, který je schopen v průběhu nemoci (včetně jejích konečných fází) vnitřně růst a něco dokázat, dostane-li se mu od ostatních lidí přijetí, pomoci a podpory. Přispívat k tomuto vnitřnímu růstu je další službou, kterou doprovázející nabízí. Je zde přítomen i

---

¹⁵¹ OPATRŇY Aleš: Péče o nemocné, <http://www.pastorace.cz>, (8. 11. 2007).

¹⁵² OPATRŇA Marie: Klinická pastorační péče jako součást celkové péče o pacienta (doktorská disertační práce obhájená na 1. lékařské fakultě UK), Praha 2007, kap. 7.

pro ty, kdo v nemocnici ztratili svého blízkého v důsledku nemoci nebo úrazu. Komu jsou tyto služby určeny? Doprovázející je k dispozici všem pacientům, a to především hospitalizovaným. Jeho služeb však mohou využít i ambulantní nemocní. Nemocniční kaplan je přítomen i pro příbuzné a známé nemocných, kteří jsou léčeni v nemocnici nebo na denních stacionářích polikliniky.

Nároky kladené na pastoračního asistenta v nemocnici velmi dobře vykreslují následující slova: „Má-li obstát v ‚unikátní české laboratoři religionistiky‘, potřebuje být sám ukotven ve vlastním duchovním životě. Současně potřebuje maximální vstřícnost, otevřenost, trpělivost a pochopení pro všechny ty, se kterými se během své práce setkává. Rovněž musí unést vnitřní napětí paradoxu existence dobrého Boha a existence zla ve světě i existence veškerého utrpení, kterému se svými klienty čelí.“¹⁵³ V pražské arcidiecézi působí tři nemocniční kaplani. Žádná žena není ustanovena nemocničním kaplanem, působí v nemocnicích jako pastorační asistentky.

7.3.5 Reflexe

Všechny dotázané ženy se shodly na tom, že žena má lepší komunikační schopnosti, lépe navazuje vztahy, má větší schopnost empatie. Zvláště v nemocniční pastoraci se toto ukazuje jako velmi důležité. Pastorační práce se zde samozřejmě liší podle toho na jakém oddělení či klinice pastorující působí. Ženy zde působící charakterizují práci v nemocnici jako tu, kde vládne strach. Pacienti mají strach z neznáma, mnohem více a palčivěji si uvědomí obavu z budoucnosti. Často tedy zvláště žena zde figuruje jako „vrba“. Lidé se potřebují vypovídat ze svých problémů rodinných, pracovních, osobních a teprve pak je možné navázat nějakou pastorační činností. Tuto práci ženy hodnotí jako nebezpečnou pro velmi citlivou a příliš empatickou ženu. Může se snadno stát, že si neudrží odstup od pacienta či nemoci jako takové a snáze podlehne syndromu vyhoření. V opačném případě může tuto svou schopnost zneužívat k manipulaci s tím, koho pastoreje. Dalším nebezpečím, které hrozí nejen v nemocniční pastoraci, je přílišné upoutávání pastorovaného člověka na svou osobu.

Ženy pracující v této oblasti mluví jednak o nutnosti pevného zázemí ať už v rodině nebo ve svém řeholním společenství a jednak o nutnosti rozumově si vybudovat nějaké „odpoutávající“ prostředky, které poslouží jako relaxace a odpočinek od lidského utrpení, s kterým se denně setkávají a které nemohou ovlivnit.

---

¹⁵³ OPATRŇÁ: Klinická pastorační péče jako součást celkové péče o pacienta, kap.8.

7.4 Vězeňská pastorec

7.4.1 Pojem

Ve věznicích nelze čekat zástupy věřících, kteří by měli zájem o duchovní rozhovory a svátosti. Ocítají se zde lidé, kteří jsou často netknuti křesťanstvím a s církví nemají nic společného. Jsou tu ale také ti, kteří vzešli z náboženského prostředí, v církvi žili a jejich příbuzní jsou stále věřící křesťané. „Zkušenost jak od nás, tak např. ze SRN ukazuje, že zájem o vyloženou pastorec je malý a jen nepatrná část vězňů kontakt s duchovním vyhledá.“¹⁵⁴

Může se také stát, že zadržený v kontaktu s pastorem hledá pouze zpeřtení jednotvárnosti, pro jiné je to snaha o získání výhody či úlevy. „Jde jen o to, aby ten, kdo do věznice dochází, neměl dojem, že je určen jen pro zbožné rozhovory (i když konverze, křty a skutečná pastorec ve vězení existují!) a na druhé straně aby se nedal zneužít nebo se nestal spojencem v nezákonnosti.“¹⁵⁵ Menší počet kandidátů na pastorační péci představuje skupina recidivistů, tj. zkušených kriminálníchků.

Náplní práce doprovázejícího ve věznicích je zejména služba vězňům, ale mohou se věnovat i personálu, pokud je projevem zájem. Jejich práci jim usnadňuje volný přístup do některých prostor věznic, kam mohou pouze zaměstnanci vězeňské správy. Mohou tak řešit problémy, ke kterým by se jako civilní osoby vůbec nedostali. Řadoví pracovníci věznic většinou práci duchovních nepřikládají velký význam, ale respektují je a v práci jim většinou nebrání.

7.4.2 Potřebné vzdělání

Dotázané ženy pracující ve vězeňské pastoreci uvádí jako důležité teologické vzdělání, výhodou je i pedagogické a psychologické. Zvláštní důraz je kladen na pochopení ekumenických vztahů a toleranci k jiným vyznáním a to i z toho důvodu, že ve věznicích doprovázející pracují ekumenicky a je tedy potřebné mít jasno o učení své církve a rovněž mít dobré znalosti co se týče učení ostatních církví. I musí mít pastorec pověření své církve.

7.4.3 Konkrétní pastorační práce

Metody práce jsou různé podle schopnosti každého doprovázejícího. Jde především o schopnosti v oblasti psychologie, rétoriky, umění naslouchat, je potřeba dodržovat naprostou mlčenlivost. Důležité je rozpoznat co vězni nejvíce chybí, co potřebuje od duchovního přijmout. Rozdíl je v práci s obviněnými ve vazební věznici, kde se čeká na

---

¹⁵⁴ OPATRŇY: Pastorační péce v méně obvyklých situacích 34.

¹⁵⁵ Tamtéž 34.

rozsudek a dlouhodobější pastorační práce zde není možná, a v práci s odsouzenými ve výkonu trestu. Zde se naopak doprovázející může soustředit na působení dlouhodobějšího charakteru.

Ve vězení nelze najít vlídné slovo, soukromí, někoho, kdo by naslouchal, kdo by projevil opravdový zájem, ani žádný prostor ke ztišení. Nejčastější a nejoblíbenější formou pastorační práce je rozhovor. Vězeň musí o rozhovor požádat písemně. Většinou má nějaký konkrétní důvod. První rozhovor nebývá zpravidla na biblické téma. Vězeň se nejprve potřebuje vypovídat, má strach o svou rodinu, přátele, bojí se o věrnost těch, kteří zůstali doma, obává se rozsudku. Nebo také chce získat peníze na cigarety, čaj a kafe apod. Četnost rozhovorů se odvíjí podle potřeb klientů, času a možností doprovázejícího a podle situace, ve které se klient nachází (např. nebezpečí sebevraždy apod.).

Cílem rozhovorů je pochopení a rozpoznání vlastní viny. Úspěchem je, když vězeň dojde k poznání, že to co provedl, není normální, byla to jeho chyba, osobní prohra. Říkat odsouzenému, že zhřešil, není na místě. Pokud o Bohu nikdy neslyšel nebo má jen zkreslené představy, nemůže pochopit, co je to hřích. Podstatné je osobní svědectví, předání vlastního duchovního postoje, přijmout druhého i s jeho zločinem a ukázat mu, že i přes to zůstal člověkem.

Většinou nemají úctu k Písmu, nevědí, co je to modlitba, a o náboženství mívají dosti nejasné, zkreslené představy. Teprve při opětovných návštěvách může začít konkrétní systematická práce. V podstatě jedinou možností jak zkrátit vleklou se čas je četba. Vězni velmi rádi čtou a mnohdy jsou velice sečtělí, takže velmi dobře znají Bibli a kladou různé záludné otázky. Není také výjimkou setkat se zde se satanisty různého druhu.

Druhou možností jsou skupinové akce. Ty se mohou uskutečňovat pouze ve výkonu trestu, v případě, že zde kaplan pracuje dlouhodobě a vězni projevují skutečný zájem o náboženské činnosti. Bývají to biblické hodiny, které mají však úplně jinou formu než běžně v církvích. Vyučuje se o základech víry a jen velmi krátce. Další možností společných setkání jsou kulturně náboženské akce. Mohou to být koncerty, evangelizace, videoprojekce, bohoslužby nebo i křest. Ve věznicích s nižším stupněm ostrahy jsou možné i volné vycházky do sborů nebo osobní návštěva duchovního.

Cílem pastorační práce je, aby si vězeň dokázal uvědomit vinu, aby přijal svou vlastní chybu. Proti přijetí vlastní viny mají vypracované různé úhybné reakce. Od agrese, autoagrese, identifikace s filmovým hrdinou, projekce (přesvědčení, že ostatní jsou zrovna takoví, jen je nechytli), úniku do nemoci, nepřetržitého sledování televize nebo videa až po racionální myšlení. Zlehčují svou vinu (například co mnohem horšího napáchali komunisté), popírají odpovědnost (nehoda, výchova, společnost), popírají způsobenou

škodu (krádež je jen půjčka, vzali si jen nazpět, co jim vzal někdo jiný), popírají oběti (msta, byl to opilec, homosexuál – to má za to), odsuzují ty, kteří je odsoudili, odvolávají se na vyšší loajalitu (ochrana přátel, dostali úkol).

7.4.4 Reflexe

Ani v této oblasti nebyla v pražské arcidiecézi jmenována vězeňským kaplanem žena. Přesto několik žen do věznic dochází a i zde se shodují na tom, že žena má lepší komunikační schopnosti, lépe navazuje vztahy, vytváří společenství, má větší schopnost empatie, je schopna velké oběti a nasazení. Zkušenosti vězeňské kaplanky ukazují, že klienti – vězni se před ženou tolik neostýchají jako před mužem. Nestydí se ukázat slabost nebo i slzy ve vyhrocených životních situacích. Vězněný může být víc emotivní, ve svém projevu kultivovaný, může být na chvíli sám sebou. Žena je zde také schopna poradit v partnerských vztazích, vysvětlit proč partnerka reaguje určitým způsobem. Narušené partnerské vztahy jsou častým tématem rozhovorů vedených ve věznicích, nejsou výjimkou ani případy, kdy partner druhého opustí právě v období výkonu trestu.

Jako nebezpečí pro ženy pracující v mužské věznicích zmiňují ženy krom jiného to, že klienti se zde snáze zamilují a dělají vše pro to, aby jejich city byly opětovány. Nedoporučují pastorační službu v mužské věznicích mladým, svobodným ženám, i když samozřejmě hodně záleží na osobnosti, na tom zda je pro tuto službu disponovaná. Ženy mluví také o nebezpečí manipulace ze strany vězňů. I zde se jejich empatie může obrátit proti nim. Ženy pracující v této oblasti mluví o nutnosti pevného zázemí.

Také je velký rozdíl v práci ve vazbě a trestu. Ve vazbě považují za důležité právě naslouchání, blízkost, důvěru. Někaká delší nebo hlubší pastorační činnost není možná, protože po soudu odjíždějí jinam. Ve výkonu trestu se jedná o celé dlouhé roky, kdy se dá s odsouzeným pracovat, rozmlouvat, vést ho.

7.5 Vyučující teologie

Pro úplnost je nutné se zmínit také o oblasti, kam měli v historii ženy přístup zamezen a v dnešní době se už běžné vyskytují. Je to oblast výuky na teologických fakultách a školách.¹⁵⁶

Pro ilustraci jsou uvedena některá jména. Na Katolické teologické fakultě působí paní Doc. PhDr. Mireia Ryšková, Th.D., která vede seminář biblických věd, vyučuje předmět Bibliodrama a Úvod do Starého a Nového Zákona a v současné době je

---

¹⁵⁶ Srov. Kapitola 3.3. Žena z pohledu kanonického práva.

proděškankou pro studium. Na této fakultě nejsou výjimkou ani ženy působící jako externí učitelé¹⁵⁷ nebo odborné asistentky.¹⁵⁸

Ve vedení teologické fakulty Jihočeské univerzity působí jako proděškanka pro studijní a pedagogickou činnost Mgr. Magdalena Ehrlichová, na Husitské teologické jako proděškanka pro vědu a výzkum působí ThDr. Kamila Veverková, Th.D. V čele Teologické fakulty Univerzity Palackého stojí v současné době RNDr. Ivana Gabriela Vlková, Th.D.

---

¹⁵⁷ Např. na Katedře pastorálních oborů a právních věd je to PhDr. Kateřina Lachmanová, Th.D.; PhDr. Ing. Marie Lhotová; Mgr. Bc. Terezie Výborná

¹⁵⁸ Katedra Ústav dějin křesťanského umění např.: PhDr. Lenka Bydžovská, CSc.; PhDr. Michaela Ottová, Ph.D.; PhDr. Petra Oulíková, Ph.D.; Mgr. Marie Rakušanová, Ph.D.

8. Důstojnost ženy, aktuálnost ženských hodnot

Encyklika *Evangelium vitae* a *Mulieris dignitatem* obsahuje výzvy, na základě kterých by měla žena přispívat svým jedinečným obdarováním, které jí bylo dáno při stvoření k tomu, aby se v církvi a ve společnosti stále více šířili vztahy, budující civilizaci a kulturu lásky. Je zde řeč o vztazích vyplývajících z mateřství, a to nejen ve smyslu fyzickém, ale právě ve smyslu duchovním. K těmto vztahům má žena zvláštní dispozici, danou specifickým obdarováním při stvoření.

Žena – matka je uschopněna především pro tři typy vztahů:

- přijímá druhého člověka bez předchozích podmínek (přijímá s láskou dítě, aniž by věděla, jaké bude),
- je ochotna k oběti a k absolutnímu nasazení (pro dítě je schopna udělat doslova cokoliv),
- je schopna vztahu, který si nenárokuje odměnu: co za to, z toho budu mít (miluje dítě a věnuje se mu, i když ví, že ono jí to nikdy nebude moci „oplatit“).

Tak jak to vyplývá z uvedených ženských hodnot, je pro ženu primární ta činnost, která směřuje k podpoře života, k růstu a k ochraně druhých. Další skutečností, která hluboce utváří ženskou osobnost, je schopnost ženy dávat život. O tomto daru nelze však uvažovat jen z hlediska biologického. „V tomto smyslu může docházet k vážnému pokřivení pohledu na ženu, když je vyzdvihována biologická plodnost v čistě kvantitativním smyslu, což je často doprovázeno nebezpečným opovrhováním ženou.“¹⁵⁹ V tomto směru stojí skutečnost křesťanského povolání k panenství proti jakékoli snaze přiřadit ženám pouze biologický úděl. Jako nezastupitelný úkol ženy se v této perspektivě jeví péče o druhého. Zde se velmi jasně projevuje to, co Jan Pavel II. nazval „ženským géniem“,¹⁶⁰ což znamená především jejich aktivní účast v rodině, protože hlavně zde se „formuje tvář lidství a členové rodiny zde získávají základní poučení.“¹⁶¹ To rovněž znamená, že ženy mají mít přístup do světa práce, řízení společnosti, měly by mít přístup na místa vyžadující zodpovědnost, kde jim bude umožněno „ovlivňovat politiku národů a podporovat nová řešení ekonomických a sociálních problémů.“¹⁶²

Je třeba připomenout, že zmíněné ženské hodnoty jsou především hodnoty lidské. Tyto postoje se stávají povoláním každého pokřtěného člověka, ačkoli jsou

¹⁵⁹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě, (ze dne 31. května 2004), Praha: Česká biskupská konference, 2004, čl.13.

¹⁶⁰ Srov. Jan Pavel II., *Dopis ženám*, 9-10. In: AAS 87 (1995), 809-910.

¹⁶¹ KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě, čl. 13.

¹⁶² Tamtéž čl. 13.

charakteristické pro ženu, která je žije s intenzívností a přirozeností. V tomto smyslu mají ženy v církevním společenství úkol maximální důležitosti, připomínají tyto dispozice všem pokřtěným a přispívají jedinečným způsobem k ukazování „pravé tváře církve, Kristovy nevěsty a matky věřících.“¹⁶³

Zlidštění společnosti, které se uskutečňuje skrze hodnoty znovu objevené díky ženám, by mělo představovat pravou podporu ženy ve společnosti. Je také potřeba hledat správný vztah mezi muži a ženami, který nemůže být postaven na nedůvěřivé či obranné opozici. „Aniž by odsuzovaly zlepšování ženských práv ve společnosti a v rodině, chtějí tyto poznámky opravit tendenci, která považuje muže za nepřátele, jež je třeba porazit.“¹⁶⁴

---

¹⁶³ Tamtéž čl. 13.

¹⁶⁴ Tamtéž čl. 13.

9. Závěr

V této práci jsem se zabývala možnostmi pastoračního působení žen v pražské arcidiecézi. V prvních kapitolách byla představena identita ženy, biblická antropologie vychází z knihy Genesis, kde je jasně ukázáno, že Boží obraz v člověku se od počátku realizuje v odlišnosti pohlaví. Přesto jsou si obě pohlaví naprosto rovna. V Bibli nenajdeme nic co by nasvědčovalo nadřazenosti jednoho pohlaví nad druhým. Kapitola „Postavení ženy v církevních dokumentech“ ukazuje na přínos II. vatikánského koncilu v otázce pravé důstojnosti žen. Církevní dokumenty týkající se laiků se téměř vždy vztahují i na ženu.

V dalších kapitolách byl vysvětlen obsah základních pojmů pastorage, farnost, laik. Dále jsem se soustředila na popsání konkrétních oblastí, ve kterých má žena v pražské arcidiecézi možnost se uplatnit, jakým způsobem zde pracuje, jaká je její nejběžnější náplň práce. Na závěr každé kapitoly je připojena reflexe, představující zkušenosti dotázaných žen, které popisují jak pozitiva, tak negativa své práce. Uvedené zkušenosti představují pouze ilustratorní vzorek, nebyl proveden výzkum, který by zahrnoval všechny ženy působící v pastorační v pražské arcidiecézi.

Z uvedených oblastí pastorage je vidět, jaké má žena možnosti v pastorační a kde může uplatnit své schopnosti a své hlavní obdarování rodit nový život a pečovat o jeho rozvíjení. Ve všech výše popsaných oblastech je pro ženu mnoho možností uplatnění, které slouží zdravému rozvíjení života a lidské osobnosti. Je to jednak v rámci péče o vlastní rodinu, ve výchově a vzdělávání (katechetky), při utváření a rozvíjení různých typů společenství (pastorační asistentky). V neposlední řadě také ve specifických oblastech jakými jsou nemocniční a vězeňská pastorage, kde jde v první řadě o lidský život a to v pravém slova smyslu.

Všechny dotázané ženy se shodují na tom, že žena ve své práci může uplatnit své dobré komunikační schopnosti, svým zaměřením je orientovaná spíše na vztahy, vytváří společenství, má větší schopnost empatie. Zvláště v nemocniční a vězeňské pastorační se toto ukazuje jako podstatné. Na základě získaných odpovědí lze obecně říci, že je velmi důležité, aby měla žena dobré zázemí ve vlastní rodině. Žena, zvláště pokud je příliš citlivá a empatická, snadněji podlehně syndromu vyhoření, častěji se nechá pohltit prací a problémy. Na druhou stranu je zde také nebezpečí určité manipulace ze strany doprovázející.

Většina žen, o kterých zde byla řeč je vdaných a mají vlastní rodiny. Zde se ukazuje jako nutná podmínka určitá vstřícnost a tolerance manžela a celé rodiny. Na ženu, zvláště

pokud má malé děti, je mnohdy naloženo příliš a pak nezastupitelnou roli hraje právě podpora vlastní rodiny. Všechny oslovené ženy také poukazují na důležitost dalšího vzdělávání ve své oblasti, které slouží jako prevence proti nudě či zaběhnutým kolejm. Mohou se vzájemně obohatit o nápady a vyměnit zkušenosti. V případě katechetek a pastoračních asistentek se jedná o účast na formačních setkáních, která pořádají jednotlivá střediska při Arcibiskupství pražském.

Žena se v pastorační činnosti církve také musí potýkat s různými úskalími své práce jako je například nepřijetí svým okolím nebo snadnější podlehnutí syndromu vyhoření. Pokud se jí však podaří najít své místo v pastoraaci a je podporována, může vnášet také mnoho dobrého a nového. Ženě je zvláštním způsobem svěřen život (mateřství) a spása člověka, její přínos je především ve schopnosti skutečné lásky a schopnosti přijímat utrpení. Učí své okolí pozornosti k druhým. Východiskem pro ženu působící v pastoraaci a její okolí je Ježíšův přístup k ženám, popsany v Bibli a vysvětlovaný církevními dokumenty. Je to především uznání pravé důstojnosti ženy, která je nutnou podmínkou pro umožnění její práce v pastoraaci. Pochopení a uznání pravé důstojnosti ženy z jedné strany naplňuje ji samotnou a z druhé strany je přínosem pro celou církev.

Z tohoto důvodu zapojení žen do pastoraace není jen skutkem pragmatickým, ale důležitou součástí stálé proměny a růstu církve. Žena, která najde sama sebe, pochopí své obdarování a uzná, že její primární přínos není ve výkonu v práci, ale v duchu služby a lásky, se kterým žije a pracuje.

Seznam použitých zkratk

MD	Mulieris dignitatem
FC	Familiaris consortio
CIC	Kodex kanonického práva
GS	Gaudium et spes
AA	Apostolicam actuositatem
KKC	Katechismus katolické církve
LG	Lumen Gentium
ChFL	Christifideles laici
ČBK	Česká biskupská konference

Seznam použité literatury

Církevní dokumenty

Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995.

JAN PAVEL II.: Apoštolská adhortace o úkolech křesťanské rodiny v současném světě *Familiaris consortio*, (ze dne 22. listopadu 1981), Praha: Zvon, 1996.

JAN PAVEL II.: Posynodní apoštolský list o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě *Christifideles laici*, (ze dne 30. prosince 1988), Praha: Zvon, 1996.

JAN PAVEL II., Dopis ženám, In: AAS 87 (1995).

JAN PAVEL II.: Apoštolský list o důstojnosti a povolání ženy u příležitosti Mariánského roku *Mulieris dignitatem*, Praha: Zvon, 1992.

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995.

Kodex kanonického práva, Praha: Zvon, 1994.

KONGREGACE PRO KLÉRUS: Všeobecné direktorium pro katechizaci, (ze dne 15. srpna 1997), Praha: Česká biskupská konference, 1998.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: List biskupům katolické církve o spolupráci mužů a žen v církvi a ve světě, (ze dne 31. května 2004), Praha: Česká biskupská konference, 2004.

MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE: Společenství a služba. Lidská osoba stvořená k Božímu obrazu, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2005.

PAVEL VI.: Apoštolská exhortace hlásání evangelia *Evangelii nuntiandy*, (ze dne 8. prosince 1975), Praha: Zvon, 1990.

PLENÁRNÍ SNĚM KATOLICKÉ CÍRKVE V ČR: Závěrečný dokument Plenárního sněmu katolické církve v ČR: Život a poslání křesťanů v církvi a ve světě, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

Ostatní literatura

AMBROS Pavel: Pastorální teologie I. Fundamentální pastorální teologie, 2. přepracované vydání, Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.

ŽENA V CÍRKVI A VE SPOLEČNOSTI I., II., III., Praha: Pastorační středisko, 2005.

OPATRná Marie: Klinická pastorační péče jako součást celkové péče o pacienta (doktorská disertační práce obhájená na 1. lékařské fakultě UK), Praha 2007.

OPATRný Aleš: Pastorační situace u nás, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1996.

OPATRŇY Aleř: Pastorační pēče v mēně obvyklých situacích část I., 3. doplnēné vydání, Praha: Pastorační středisko, 2001.

OPATRŇY Aleř: Pastorage v postmoderní společnosti, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2001.

Internetové zdroje

HAřKA Petr: Vēzeňská duchovní služba, in: Getsemany 122, <http://www.getsemany.cz/node/329>.

KOLÁŘOVÁ Marie: Žena v církvi z pohledu kanonického práva, <http://ukz.katolik.cz/texty.htm> (přednáška zazněla na 15. Sněmu UKŽ) (20. 11. 2007).

KORONTHÁLYOVÁ Markéta: Žena v církvi. Referát na téma: „Co očekává církve od žen a ženy od církve“ z pohledu katolické církve, <http://ukz.katolik.cz/texty.htm> (pronesený na setkání „Eunika“ ve dnech 12. – 13. 6. 1998 v Českých Budějovicích) (20. 11. 2007).

OPATRŇY Aleř: Pēče o nemocné, <http://www.pastorage.cz>, (8. 11. 2007).

Pastorační středisko: <http://ps.apha.cz/o-nas/>, (15. 4. 2008).

VřEOBECNÁ FAKULTNÍ NEMOCNICE: Jednotka klinické pastorační pēče, <http://www.vfn.cz/>, (20. 4. 2008).

Texty Pisma svatého jsou citovány podle tzv. ekumenického překlada (*Bible. Pismo svaté Starého a Nového zákona*, schváleno Českou biskupskou konferencí v Praze 14. 2. 1995.)

